

K-6561

Секція
Худож. мистецтв
Київського району

Е!

ПЛУЖАНИН

1-9-2-6

ця
фото-

атури.
ІНО.

мацію
СРСР
елян-

а, літ-
рчтов

. для
ОМО

без
20
30

Ілуг
раїні
бним

ин" 206/к

йт

6

рку
сьм
сьм

те
рд
кни

i

1937

В. І. ЛЕНІН
Скульптура плужанина Тенора (Катеринослав)

БЕРЕЗЕНЬ

З М І С Т

С. Пилипенко — Від літдискусії до творчої праці (1—2).

Організація літруху

М. Биковець — Слово до наших читачів (3—5); А. н. Панів — Як поставити боту літстудії (5—7).

Теорія і літтехніка

Я. Хоменко — Сюжет і фабула (8—10).

Літпрактика

С. Пилипенко — Годинник (11—12); С. Добровольський — Правда (12—13); М. Горький — Сила традиції (14—18); поезії: В. Сокола, І. Ю-ча, М. Чичина, М. Шпака, К. Карпенка (19—20); теми для студійних вправ (20).

Літдискусія

В. Атаманюк — Чи не пора на видавництво „Плуг“? (21—22); Дмитро Хутора — Лист з хутора (23—24).

Наш побут

Медушевський — — — Із зошита (25—26).

Хроніка

В ЦК Плуга (27); по філіях і літгуртках Плуга (28—29); на Україні (29—31); по СРСР (31—33).

Критика й бібліографія

Ів. Сенченко — Літературні портрети: Ол. Донченко (34—35); В. Кузмиш — Нова японська поезія (36); рецензії: М. Биковця, Ів. Сенченка, Хар. Невіри, Д. Чичина, Т. (37—38); Плужаника (38—39); Проглядаючи журнали (40).

Почтова скринька (32).

Відповіді редакції (41).

В числі 10 фотографій.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

1. Редакція залишає за собою право скорочувати статті й робити зміни редакційного характеру.
2. Рукописи мусять бути чітко написані (краще надруковані на машинці) на одній стороні аркуша.
3. Передрук матеріалу із „Плужанина“ дозволяється робити при умові точного позначення джерела.
4. „Плужанин“ у провінції можна набувати по філіях „Плуга“, в книгарнях та в уповноважених (див. список в ч. 4 та на обкладинці ч. 5). Редакція висилає по одержанні поштовим переказом чи дрібними марками в листі вартості. (Окреме число — 30 коп.)
5. Все листування, замовлення, гроші посилати на адресу (точно!):

Харків, Пушкінська 24. Редакція журналу „Плужанин“

К-6561

[89179 (05) „1926“]

ПЛУЖАНИН

Орган Центрального Комітету Спілки селянських письменників „ПЛУГ“

№ 3 (9)

БЕРЕЗЕНЬ 1926 РОКУ

№ 3 (9)

ВІД ЛІТДИСКУСІЇ ДО ТВОРЧОЇ ПРАЦІ

Ви повинні дійти того, щоб сказати, що недоукам у нас немає місця. Коли буде комунізм, — тоді вчення буде м'якше. Тепер же я кажу, що вчення не може не бути суворим — під страхом загибелі.

(З промови В. Леніна на з'їзді політосвіти).

В умовах „мирного суборництва“, як каже відома резолюція ЦК ВКП, треба працювати пролетарським письменником. Це значить, що пролетарський і пролетарсько-селянський письменник має боротися з ідеологічно ворожою чи ідеологічно далекою трудящим літературою своєю мирною зброєю — творчістю. Творами своїми він має одвоювати читача в суперників і підпорядкувати своєму впливові. Це не анархічна конкуренція. Революційні письменники мають виступати колективно, організовано. В цій боротьбі вони користатимуться з матеріальної і моральної підтримки з боку партії (§ 14 рез.).

Плужани мають цю підтримку. Постанова політбюро ЦК КП(б)У (див. „Плуж.“ № 3, 1925 р.) говорить: „Плуг провадить велику й важливу працю, яку партії слід всебічно підтримувати... Плуг повинен залишатися організацією селянських письменників в ділянці художньої літератури“.

Також було попередження: „щоб місцеві групи Плуга не набирали масового характеру й не зливалися з організаціями сількорів“. Це завдання — застереження від можливих спроб керувати сількорами — Плуг виконав і строго розмежував свою діяльність не тільки від сількорівських організацій, але й від літгуртків при сільбудах, школах, клубах і т. д.

Разом із тим Плуг лишався організацією масовою, тоб-то не містечким гуртком, не замкнутою асоціацією, а колективом, що веде широку літературно-громадську працю.

Наслідком цієї праці стала популярність Плуга, широке знайомство з його метою, завданнями й методами роботи не тільки на Україні, але

й за межами її. Плужани були і є творцями дійсно масової, пристосованої до численним колам читачів, літератури. Вони своїми молодими ще невідомими руками дали радянському селянинові перші паростки нової революційної селянської творчості й задовольнили першу згагу, перший голод на нову книжку. В цьому велика заслуга Плуга, що й одмічено в наведеній постанові ЦК КП(б)У.

Але час іде. Класова боротьба ускладнюється й поглиблюється. Питання „кто кого?“ стоїть перед нами з наворотливою різкістю. Пролетаріят повинен у боротьбі з капіталізмом удержати коло себе селянство. На одній з невеличких ділянок цієї боротьби діє Плуг, завдання якого є допомагати пролетаріатові ідеологічно впливати на селян, наводячи їх на шлях співробітництва з робітництвом своїми художніми творами, притягаючи до праці селян-письменників, що приймають літературу пролетаріата й разом із ним хочуть творити нову пролетарську культуру.

Велика проблема культурної революції, таким чином, стоїть перед нами на весь зріст. Слова т. Леніна, поставлені епіграфом, мають стати постійним гаслом революційних письменників перехідної доби. Без кваліфікації питання „кто кого“ розв'яжеться загибеллю пролетарського письменства. Без учення ми не тільки не здобудемо нових читачів, але й загубимо тих, що придбали. Це ясно.

В цьому полягає велика користь літдискусії. Вона гостро ставить проблему кваліфікації, вона розбудила увагу до глибоких мистецьких і суспільно-громадських справ в їх сучасному взаємовідношенні.

Треба йти далі. Від літдискусії до творчої праці шляхами, що творяться дискусією уторовані. Як — це скаже для плужан 3-ій плужанський з'їзд. Його головна увага буде на аналіз творчості, на ту зброю, якою боротимуться плужани в „мирному суборництві“.

Наприкінці примітка: хай не розуміють нашого гасла так, як де-хто зрозумів і тлумачив статтю „Від агітації до пропаганди“, кажучи, нібо-то ми зовсім від агітації відмовляємося, в той час коли ми говорили про те, куди центр уваги перенести. Так і тепер: літдискусія, не дивлячись на всі погані присмаки й примішки її, корисна й потрібна й на далі, але: від літдискусії до творчої праці!

С. Пилипенко

Нині центр ваги змінюється в такій мірі, що переноситься на мирну організаційну „культурну“ роботу. Я готовий сказати, що центр ваги для нас переноситься на культурництво, коли б не міжнародні відносини, не обов'язок боротися за нашу позицію в міжнародньому мшатабі. Але коли залишити це і обмежитися відносинами, то в нас центр ваги роботи зводиться до культурництва.

В. Ленін. Про кооперацію.

ОРГАНІЗАЦІЯ МІТРУХУ

СЛОВО ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

(З приводу року роботи редакції)

Цілком зрозуміла річ, що з'явлення такого журналу, яким був „Плужанин“ за цілий рік свого існування (перше число вийшло з друку лютого 1925 р.), викликало жвавий обмін думками так в звичайній як рівно і шляхом дружньої поради листами наших читачів та платників. Редакція сама просила надсилати з місць свої враження, побажання й прохання, маючи намір спільними силами покращувати журнал і зробити його дійсно таким, як про це писалося в ч. 1: „Армія селянсько-селянських митців росте й хоче удосконалювати свій хист. Підручників у цих справах, окрім 2—3 книжок, немає. Кожна самотужки шукає і не має змоги поділитися своїми досягненнями з іншими. Потрібна трибуна для цього процесу самоудосконалення. Нею може бути наш „Плужанин“... І далі було в передовій того-ж числа: „Плужанин“ не учитель, але орган живої праці, самотужки удосконалюється, товариською, колективною творчістю й дискусією. Помацки він виходить на цей шлях“...

Дійсно, так і сталося, як чекала сама редакція, приступаючи до роботи журналу. Коло наших читачів — надзвичайно велике і головне — по своєму розвиткові та письменницькій кваліфікації. „Плужанин“ дискутує наші філії, плужан, що вже пишуть по кілька років, набули певної кваліфікації, досвіду. „Плужанином“ користується і той, що лише починає писати вірші, беручи за зразок стару українську й російську поезію, поезії Жуковського, байки Л. Глібова, повісті Б. Грінченка

Рівно „Плужанин“ знайшов широкий доступ до молоді, навіть, ще зовсім молодої, як учнів старших груп семирічки й ин. Вся різноманітна читацька маса вимагала від журналу матеріалу для себе: хто повчитися, набути знань технічних, хто почитати оповідань та повістей, хто хотів дізнатися про літературно-мистецьке життя, нові книжки то-що.

Не знаходячи в одному числі журналу (до того ще такого тоненького) потрібного собі матеріалу на всі 100% — читач слав до редакції скаргу. З різних кутків України надходили ці листи і часто давали протилежні вимоги. Один просив зменшити хроніку, другий — збільшити — хвалив редакцію за це і вимагав збільшувати цей розділ. Те саме було з статтями організаційними, дискусійними і т. п. Правда, були розділи, що збирали значну більшість однакових рецензій: літературна (всі вимагали збільшення і покращання), літтехніка. До речі — цей розділ особливо підпав під атаку. Редакція вважала його за основний, бо-ж гасло учоби вона поставила в ч. 1 ще рік тому і з цим гаслом Плуг виступає на 3-му своєму з'їзді. Звичайно, що не кожне число мало в цьому розділі добірний матеріал. Але ж читачі по різному висловили про свої вимоги. Прикладом, вчитель Г. Капуста з с. Чорнух писав: „Писати такою мовою селянський журнал — тратити марно папер, бо все рівно з селян ніхто не зрозуміє...“ і далі цитує статтю Д. Загула з ч. 5 „Стара й нова строфіка“. А вчит. Г. Пронь з с. Чуднова каже: „Добре було - 6, коли частіше - 6 уміщали такі статті, як в ч. 5 Д. Загула

„Стара й нова строфіка“. Це безумовно цінна стаття і варта уваги особливо для початкуючих письменників“.

Цікаво подивитися на думки читачів відносно дискусії літературної Одні з захопленням співчують журналу: „Гарно С. Пилипенко про шерсти М. Хвильового гладить. Так і треба. Нехай не хвалиться, „має страшенну охоту віддячити усім авторам, що тьвкують по різних часописах“. Бо правда — той „тьвкують“. А правда очі коле“. (Г. Прохор а з Одеси Он. Сенченко инше каже: „Час би вже припинити“ „сварити товаришів. Нехай ідуть собі сваритися у Вапліте, а в нас уже досить“.

Що до мови загалом — частина визнає її тяжкою: „Раджу у статтях, призначених для поч. письменників, уникати чужоземних слів (С. Кицюк, ст. Жмеринка), „Я нічого не знайшов в журналі селянської та ще й популярного“ (Г. Капуста, с. Чорнухи). „Ми не проти архітектоніки, коли-б поруч неї щось було і простеньке, годяще й приступати для студійців та сількорів. Треба зробити журнал для широких кол, а не тільки для плужанських „олімпійців“ (сількори Тищенко та Глушенко с. Грабарівки), — а селянин-сількор П. Довженко (с. М. Буримка) свідчить: „Я читав, перечитував і знову читав Ваш журнал. Я в перше побачив ту книжку, що давала пораду і відповідь на всі питання, котрі у мене виникали. Це — перший poradnik для селянських гуртків і селян, зацікавлених літературою“. З Сибіру сількор пише: „Ваш журнал гарний, чисто-літературний, а також в деяких випадках і науковий“ (М. Савицький). Він віршем розповідає про продаж журналу на конференції, як „Плужанин“ взялись купляти...“

Передплатник з с. Броварів Дм. Чепурний зачитував журнал в сельбуді і яко висновок всієї аудиторії, пише: „Журнал дуже й дуже сподобався всім, молодь постановила передплатити його“. С. Губарь з Лісних хуторів (Чернігівщина) цінує журнал, яко „гарний підручник для сільських письменників“.

Найціннішою в таких відгуках єсть критика художнього матеріалу „Плужанина“. Як бачили наші читачі з відгуків в попередніх числах — ця критика іноді буває надто гострою і всебічною. Багато нарікає на те, що оповідання й вірші — слабкі, творчість ще лише початкуючих авторів, забуваючи про завдання журналу саме в цьому розділі: „Міститимемо зразки коротеньких наших творів — не для похвалби, не для моделі, але для товариської критики, для студійних вправ, аналізу, реферування — щоб винайти свої помилки й відзначити досягнення“, (передова з ч. 1 1925 року). Забувають і про постанову 2-го з'їзду Плуґа, де було дано директиву — уміщати переважно творчість місцеву (а це до певної міри означає — початкуючих авторів). І дійсно, в минулих 8 числах маємо художніх творів: харків'ян та киян — 16 назв., місцевих — членів Плуґа — 19 назв., місцевих не членів Плуґа — 13 назв. Бачимо, що цю директиву з'їзду Плуґа редакція виконала досить успішно (з 48 назв. — 32 твора місцевих товаришів, або 66%).

Зробимо тепер висновки: при тому широкому діапазоні читачів нашого журналу немає абсолютно можливості (при умові невеличкого розміру: 2 — 3 др. аркуші) всіх на всі 100% задовольнити. Єсть в журналі досить матеріалу для найпростіших читачів, навіть, для неписьменників і непоетів, але поруч з таким треба неодмінно давати і для більш кваліфікованих, бо „Плужанин“ доки що був єдиним популярним літературним журналом на всю Україну. Таким він і повинен залишитися, бо коли ми візьмемо середню лінію з тих відгуків, що їх частину ми вище навели, побачимо, що значно менша частина не задоволена журналом в цілому, величезна ж більшість шле просто цілі дитирамби

...лу, жадає нового числа і оживає. „Усякого читача журнал обкручує
... живим, бадьорим. Кожен раз з напруженим інтересом чекаєш
... його. І коли одержиш — усе покинеш і, як то кажуть, од дошки
... дошки перечитаєш“ — ось характерне й типове свідчення про ролю
... „Плужанина“ на читацьку масу. На доказ цьому єсть і той
... що нині журнал став досить міцно, передплата зростає, 2000 прим.
... (7) не вистачило, цілком розійшлися чч. 1, 2, 3 за минулий рік
... досі йдуть замовлення на них), редакція що дня одержує силу
... тів, дописів, поезій, відгуків і т. п. І редакція певна, що свою ролю
... здання журнал наш виправдовує. Протягом року їй удалося виявити
... кох здібних авторів, до того часу невідомих нікому. На далі ця роля
... збільшиться. В це вірить редакція і це надає їй бадьорости й енергії
... вадити свою далеко нелегку працю.

Мих. Биковець

ЯК ПОСТАВИТИ РОБОТУ ЛІТСТУДІЇ

Студійна робота повинна займати одне з найважливіших місць в
... гальній роботі Плуга. І письменникам, що вже виявили себе
... чи інакше в друкованих творах, треба усвідомити формальні свої
... сягнення, що вони здобули, читаючи інших й наслідуючи їм, і почат-
... ючим письменникам, що лише помацки переборюють
... технічні труднощі потрібна робота в студії. Кадри наші письмен-
... щіккі поповнюються з тих лав, що здебільшого, не проходили по школах
... кладних курсів теорії й історії літератури то що, іноді й з елементарними
... няттями літературними знайомі мало — отже праця йде „нутром“, з не-
... усвідомленим запасом надбаного від читання, з відшукуванням всліпу
... давно відшуканого, з відкриванням різних Америк, давно вже відкритих.
... Ясно, що годі думати тут про еволюцію такого письменника, що не усві-
... домлює своєї техніки й не поглиблює її, навіть і з не аби яким хистом.
... наочні приклади ми бачимо в цьому і в Плужі і поза межами Плуга.

Найперше, треба добре поставити студію загальну, звемо її
... літстудією (далі, а іноді й поруч можуть виникнути й інші, як драм-
... студія, кіностудія, студія дитячої літератури, критики, то-що.)

В літстудії ми повинні опанувати, так би мовити, „азами“ теорії
... літератури, в літстудії ці-ж знання з теорії маємо поглиблювати, конкре-
... тизувати на практиці.

З кого має складатись літстудія? Насамперед з плужан місцевої
... організації та „студійців“ (цеб-то плужан, переведених у студійці) і
... нарешті з товаришів, що пробують свої сили на літературному полі,
... цікавляться роботою студійною, виконують обов'язки члена студії. Як
... краще організувати формальний прийом і реєстрацію — це все ясніше на
... місцях, залежно від умов. Треба тільки, щоб кількість студійців не була
... більш 20 — 25 осіб (інакше працювати важко), щоб усі брали участь у
... роботі. Керує студією бюро чи робоча трійка, що підготовляє, органі-
... зовує й розподіляє матеріал.

Яка ж робота студії на перший час? Беручи на увагу піврічний
... досвід Харківської студії, можна запропонувати таку роботу.¹⁾ Спочатку,
... хоч це може й нуднувато буде, розробити хоч де-кілька теоретичних
... питань нескладних, і лише далі вводити в роботу студії читання творів,

¹⁾ Радимо зазнайомитися з досвідом роботи студій при різних педвузах та роб-
... факах (в журн. „Шлях Освіти“ за 1923 р. ч. 7, 8, 6 і ч. 9 за 1924 р. Ред.

спершу, як ілюстрацію до проробленого матеріалу, далі, коли теоретичні знання буде більше, для глибшого й всебічного аналізу. Як правило, треба читати більш одного-двох творів (і то невеличких), звертаючи більшу увагу на обговорення, уникаючи такої критики: „мені подобається“, „мені не подобається“, „твір гарний“ і т. д. Треба довести чим саме твір гарний чи негарний, які його технічні досягнення, яка ідеологічна цінність.

Але повторюю, читання творів повинно займати, особливо спеціаліста, зовсім не багато місця. На початку треба озброїтись, щоб уміти критикувати й розуміти критику.

Отже направити цю роботу треба в двох напрямках вивчення літератури й вивчення теорії й історії літератури. Читають літературу вдома (непрочитаного бо з минулої й сучасної літератури ой-ой як у нас багато!), а для того, щоб був якийсь план — треба на студію поставити де-кілька доповідей присвячених певним письменникам, чи цілій літературній добі. Для оживлення можна поставити де-кілька літсудів виконаних окремими письменниками чи творами, але це надалі.

Перше, з чого слід почати студію свою постійну роботу теоретичну і що заповнить її час на пірроку — це теорія поетики. Без знайомства з елементами поетики важко буде щось робити далі. Роботу можна поставити так: вибирають найближчі чотири-п'ять тем, зачитують бібліографію до них на зборах студії, доповнюють спільно, з'ясовують, де можна дістати ті чи інші книжки, у кого є, з ким можна обмінятися, і розбирають окремі питання для доповідей. Краще як кожне питання розробити візьме два-три товариші, звичайно і вся студія повинна цією доповіддю готуватися.

Доповіді розмічаються коли і яку читати по календарю, щоб доповідачеві і студійцям краще підготуватись. В невеличкій (хвилин на 45) доповіді треба з'ясувати всі означення, форми й відміни в даному питанні, підтверджуючи все прикладами з творів так членів студії як з сучасної й старої літератури. Приклади треба відшукувати самі, а не брати готові, і в цю цікаву роботу можна втягнути всю студію. Після доповіді взаємними питаннями з'ясовується все, що не зовсім було ясно, далі доповідь обговорюється, критикуються приклади, придумуються нові, вдаліші і т. д. Коли все питання висвітлено й обговорено, читається якийсь твір (краще твір когось із членів студії) і його розглядають, маючи на увазі ті елементи, про які говорилось у доповіді. Відшуковують ці елементи, аналізують їх, з'ясовують чому саме вони виникли, а не інші, вишуковують паралелі й варіанти до них, придумують інші, подібні й т. ін. Нарешті, гуртом розроблюються завдання, припустім, написати невеличкий твір, де були б такі то слова епітетами, де вживано було-б отакі то метафори, гіперболи то що, чи вірш писаний таким то розміром і т. ін.

Після де-кількох програмових робіт студії ставиться доповідь поза програмово на спеціальну тему, звязану з пройденим, наприклад, після доповідей „епітет“, „порівняння“, „метафора“, „алегорія“ — можна поставити доповідь хоча-б на таку тему: „Епітети й метафори в „Електричному віці“ М. Хвильового“ — чи в якомусь іншому творі другого письменника (беру як приклад) „або метафори плужан“, і т. ін.

Тут аналізу можна давати глибшу, всебічно спинаючись на соціальному тлі того чи іншого твору, художніх елементах і прийомах його, з'ясовуючи корні й причини.

Нижче ми подаємо приблизний програм роботи студії в галузі поетики. Звичайно, на місцях його можна змінити, скоротити й поповнити, змінивши навіть і порядок.

Теми питань з поезиї

(приблизний програм роботи студії в галузі поезиї)

і проза (прозовий і поетичний)
 ознаки „художня проза“ й вірші,
 (художнього твору).
 як матеріал поезії (значіння
 звуку й змісту, еволюція живої
 мови, провінціалізм, архаїзми,
 неологізми і т. ін.), їх доцільне
 вживання.
 Порівняння.
 Афоризм. Аллегорія.
 Синекида. Синекида.
 Гіпербола.
 Сарказм, гумор, сатира.
 Затримання, пропуски—
 градація.

9. Евфонія (звуковий склад поетичн. мови).
10. Тема, сюжет, мотив, фабула.
11. Сюжет і композиція.
12. Портрет і пейзаж.
13. Стиль і літературна школа.
14. Ритмика й метрика (метричне, сила-бічне й тонічне віршування).
15. Метро - тонічне віршування. Дольники.
16. Рима.
17. Асонанс, алітерація.
18. Композиційна будова віршу. Строфіка.
19. Вільний вірш. Верлібр.
20. Літературні жанри.
21. Гумор, як літературний прийом (гротеск, пародія).

Бібліографія

(найпотрібніші книжки)

Томашевський.—Теория литературы.
 (в кінці докладний бібліографіч-
 ний покажчик).
 Загул.—Поэтика. К. 1924.
 Якубський Б.—Наука віршування.
 бібліографічний покажчик). К. 1922.
 50 коп.
 Фрейсгорелес Поэтика. (В
 бібліографія) Хрк. 1923.
 Литературная энциклопедия. Словарь
 терминов, 2 тома. М.—Л. 1925.
 Якубський.—Социологический метод у літе-
 ратурі. 1923, ст. 14, ц. 50 коп.
 Коряк.—Организация Жовтневої літера-
 турної студії. 1925 р., ц. 2 р. 25 коп.
 Жирмунский.—Композиция лирических
 стихов. М. 1925 г.
 Якубський П.—Теория поэзии. Видання
 1923 р. ц. 60 коп.
 Жирмунский.—Введение в метрику.
 М. 1925 г.
 Томашевский.—Русское стихосложе-
 ние. М. 1925 г.
 Яроцкий.—Мова та поезія. К. 1925 р.

13. Шенгели.—Как писать статьи, стихи и рассказы. Из-во „Правды“. М. 1926, ц. 70 к.
14. Шкловский.—Теория прозы. 1925 г.
15. Белецкий Ол.—В мастерской художника слова. Из книги: „Вопросы теории и психологии творчества“ т. 8. Хар. 1923 г.
16. А. Белый. Символизм.
17. В. Брюсов.—Основы стиховедения.
18. Жирмунский.—Рифма, ее теория и история.
19. Д. Загул.—Рима у Шевченка („Шевченківський збірник“ 1924 р., а також статті Якубського й інших у Шевченківських збірниках).
20. В. Брюсов.—Опыты.
21. Шульговский Н.—Занимательное стихосложение. Лнгр. 1926 г.
22. „Литературная студия“ в журналі „Рефлекс“ за 1925 і 1926 рік.
23. В. Коряк Нарис історії укр. літератури. ДВУ. 1925. Ц. 2 крб. 50 коп.

Докладнішу бібліографію можна знайти в згаданих вище книжках Томашевського та Якубського.

Андрій Панів

Група членів літгуртка при Харк.
ІНО

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

СЮЖЕТ І ФАБУЛА

З поняттям „сюжету“ й „фабули“, розглядаючи твір художньої прози, ми зустрічаємось так само часто, як напр., з поняттями метру та ритму при розборі твору віршового. Ми вкладаємо в ці терміни певний зміст і розрізняємо їх, коли говоримо, що „Камінний господар“ Л. Українки написано на той же сюжет, що й „Дон-Жуан“ Байрона, коли вважаємо відсутність сюжету в багатьох новелах Хвильового („Синій Листопад“, „Слово“ і ин.), або, зрештою, підкреслюємо, як мінус художнього твору його безфабульність (див. Сенченко Ів. „Про шаблон, безфабульність та Гр. Коляду „Плужанин“ № 2, 1925 р.). Отже не зв'язуючи на цю, ніби-то, популярність термінів „сюжет“ і „фабула“, в теоретичних працях з теорії прози ми маємо певну неусталеність, яка відчувається саме в тому, що деякі теоретики й критики літератури вважають за сюжет те, що інші вважають за фабулу, і навпаки. Завдання цієї короткої замітки зовсім не є досліджувати терміни „сюжет“ і „фабула“ з історичного або вузько-теоретичного погляду, а лише подати типові определения „фабули“ й „сюжету“ в сучасній літературі, розібратися в них, визначити ролі сюжету й фабули в композиції твору і показати це все на конкретному літературному творі.

Проф. О. Білецький у своїй цікавій роботі „В мастерской художника слова“¹⁾ так визначає поняття сюжету: „Коли ви візьмете першу ліпшу повість і поступово викреслите з неї всі літературні портрети, пейзажі, жанрові описи, всі розмови дієвих осіб, картину їхнього душевного стану, всі авторські сентенції й ремарки, навіть усі вставні епізоди й другорядні дії — ви матимете конспект, з якого ви усунете ще всі слова, необов'язкові для логічного змісту кожної фрази: лишились кістяк, що зберігає, проте, тимчасові й місцеві ознаки: це сюжет: $2 \times 2 = 4$ “.

Ця формула є по суті більш конкретною, деталізованою формою таких загальновідомих формул: „сюжет — кістяк, а фабула — тканини, що зодягають кістки“.

Коли ми на цьому погодимось, себ-то умовимось звати сюжетом певну сукупність осіб, подій та вчинків, що взяті автором для виявлення теми його твору, то тоді нам лишається визначити поняття фабули та її взаємовідношення з сюжетом.

„Фабула є та ідеологічна, соціальна, філософська нагрузка, що нею нагнічується („пресується“) взятий у літературному творі фактичний матеріал. Фабула закріплює й пофарбовує оповідання в той або інший відтінок. Фабула є вибір матеріалу, потрібний авторові для тих чи інших висновків з його твору, для тих чи інших емоційних сприйнять, що їх зміст твору повинен викликати в читачеві“ (Н. Асеев)²⁾.

В фабулі саме й мусить виявитися світогляд того або іншого її автора і тому „фабула завжди більш або менш тенденційна“. Маючи на оці фабулу певного письменника, ми й прикладаємо до його того чи іншого епітета, що характеризує його ідеологічну, соціальну та філо-

¹⁾ Білецький О. „В мастерской художника слова“. Збірник „Вопросы теории и психологии творчества“. Хр 1923 р. Из-во „Научная Мысль“.

²⁾ Журн. „Печать и революция“, кн. 7 за 1925 р.

ську нагрузку", напр., Франко — „співець боротьби і контрастів“, Тютчев — „пеевц дворянских гнезд“, Некрасов — „муза мести и пеевца“ і т. п.

Такі формули для сюжету й фабули в літературі ми зустрічаємо часто, але вони не єдині. Для де-кого з дослідників те, що ми назвали сюжетою, є фабула, й навпаки. Так, Томашевський у „Теорії літератури“ зве фабулою „сукупність подій, звязаних між собою, що про них розповідається в творі“, а сюжетом, „тіж події, але в певному викладі („изложении“), в тому порядку, в якому вони подані в творі, в тому звязку, в якому про них у творі розповідається“. Коротко: для Томашевського фабула є „то, что было на самом деле“ а сюжет, „то, как узнал об этом читатель“. Як приклад розуміння сюжету і фабули за Томашевським, можна вказати на російського теоретика Г. Шенгелі. У своїй популярній книзі, що вийшла недавно з друку — „Как писать статьи, стихи и рассказы (Вид. „Правда“, Москва, 1926 р.) він називає фабулою „сукупність картин і обставин, в яких розповідається тема“. Далі він пояснює, що тему, напр., селянської темноти можна розгорнути в кількох фабулах. Можна взяти таку фабулу: у селянки захворіла дитина й вона, замість понести її до лікаря, несе до ворожки. В наслідок — від паганого лікування дитина вмирає, а селянка покірливо думає, що дитина вмерла з волі божої, то й нічого не робить. Для цієї-ж теми можна взяти й іншу фабулу, напр., один селянин веде господарство по культурному — на багатопіллі з хорошим знаряддям і т. ин., а другий „по батьківському“, — трюхпільля. Коли другий селянин бачить у сусіди гарний врожай, а в себе нічого, він починає думати, що сусід певно якесь „слово знає“ і йде до ворожбита просити поради. Ворожбит, звичайно, вимотує з його останні копійки, селянин збожів, став злодієм, потрапив до в'язниці і т. ин.

Отже, одну тему селянської темноти можна змалювати „в багатьох десятках фабул“, як каже Шенгелі.

Що-ж тоді буде сюжетом? Сюжетом Шенгелі називає „спосіб викладання фабули“, (як і Томашевський).

Коли-б ми для першої фабули (смерть дитини) взяли, напр., такий матеріал: розказали, як зустрілася селянка в лузі з ворожкою, як вони розговорилися й ворожка запропонувала свої „послуги“ селянці, коли буде потреба; потім можна було б описати селянську вечерю, за якою виявилось, що дитина заслабла й нічого не їсть; далі описали-б муки дитини вночі та вболівання за нею матери; потім розповіли-б, як мати,гадавши про ворожку, несе вранці до неї дитину і як та ворожка її лікує; з рештою можна-б змалювати як наступної ночі дитина вмирає. Це був-би, на думку Шенгелі, сюжет для вищезгаданої фабули. Можна зробити инакше: почавши з смерті дитини, далі переказати спогади матери про те, як це все сталося. Це був-би инший сюжет для тієї-ж фабули.

Тут усе ясно й зрозуміло, але-ж поняття „фабули“ й „сюжету“, тут переставлено одно замість другого, коли порівняти з нашою схемою, а саме, для нас: смерть дитини від лікування ворожки є одним із можливих сюжетів, що ілюструють тему селянської темноти, а спосіб викладання цього сюжету ми назвемо фабулою.

Проте, ми зараз не маємо наміру дискутувати цього теоретичного питання, а визнавши за яснішу й популярнішу в літературі формулу „сюжет — канва, фабула — визерунок“ (в поширеному вигляді так, як вони подані в Білецького й Асеева), скажемо кілька слів про ту роль, що її відіграє сюжет у композиції художнього твору.

Візьмемо оповідання П. Панча „Калюжа“ й спробуємо відшукати в ньому сюжет. Оповідання складається з двох розділів: у першому — діалог Василь Маркович, ідучи з служби додому, зустрічається з касиром Селькопу Петром Миколаєвичем і починається розмова на різні обивательські теми: про дорожнечу, про Махна і т. п.; коли касир пішов, Василь Маркович простує додому спати; закінчується розділ описом повітового міста вночі. В другому розділі — Василь Маркович читає свій улюблений відділ „происшествия й об'явлення“ з газети „Утро“ за 1912 рік і розмовляє з дружиною приблизно на такі теми, як і в попередньому розділі. Ніякої дії в даному оповіданні немає, про якусь „завязку“ й „розвязку“ тут говорити не доводиться. Оповідання немає кістяка, немає сюжету. Це є побутове оповідання, нарис, що має на меті дати характеристику (переважно в розмовах) міщанського оточення в революційні роки, але це твір безсюжетний.

До таких безсюжетних творів ми віднесемо й більшість прозових річей Хвильового. Досить проглянути його „Сині етюди“, щоб упевнитися в цьому. Коли ж ми візьмемо його новелу „Я“, то в ній ми сюжет відчуваємо яскраво: герой новели — революціонер в обставині напруженої боротьби з ворогами вбиває свою матір за агітацію на користь контр-революції. Таким чином ми назвемо новелу „Я“ сюжетним твором. Цей сюжет не є витвором автора новели (під час революції друкувався не один твір на подібний сюжет), але фабула його нова, своєрідна. Перш за все на цей сюжет наштовхнула автора бурхлива революційна доба з її „духмяною боротьбою“ і цим обумовлено те, що революціонер тут виступає в образі комуніста-чекіста; від творчої інтуїції автора безпосереднє залежало ввести в твір доктора Тагабата („мій безвихідний хазяїн, мій звирячий інстинкт“), вартвого-дегенерата („сторож моєї душі“) надати образів матері найтепліших, найлагідніших рис („моя мати — наївність, жура і добрість безмежна“) і т. п. Всі ці елементи й складають фабулу новели Хвильового, що її характерною рисою в даному разі є романтика.

Роля сюжету виявляється особливо в таких жанрах, як повість або роман, де є багато дієвих осіб; всіх їх треба об'єднати за якимсь принципом, щоб для читача присутність кожного з них у творі була обумовлена. Цікаві зауваження з цього приводу знаходимо в книзі Рибнікової „По вопросам композиции“. В цій книзі вона, між іншим, проводить цікаву паралель між сюжетом і сигналом: „Сюжет, наче призивний сигнал примушує всіх учасників дії ожити, примушує їх вдвигатися, вслухатися; коли не діяти, то принаймні жити... Зачувши його (сигнал), люди виявляють свою напруженість одноманітним поверненням голови в один бік, туди, звідкіля долітає цей звук. На цей звук — сюжет — повертають голову, устремляють все своє єство учасники дії роману або драми, і цією позою вони об'єднуються“.

Нині на питанні — „сюжетности“ критика зосереджує велику увагу в зв'язку з тим, що літературний ринок переповнюється перекладною літературою (О. Генрі, Дж. Конрад і инш.), бо наша революційна проза в гонитві за стилістичним оздобленням, здебільшого, втратила це почуття сюжетности. „Читач вимагає сюжета“ — це висновок багатьох сучасних критиків що до сучасної революційної прози і над цим мусить замислитися кожен, хто хоче мати читачів для своїх творів.

Я. Хоменко

ЛІТ ПРАКТИКА

ГОДИННИК

Карель зарідко брав його з собою. Звичайно він виблискував своєю дахівкою з невеличкої чорненької пантофельки, яку виплела Карелеві Ганнуса зі свого кучерявого волосся.

Це було тоді, як у гінких мандрівках кінної бригади, де вона селася, Ганнуса два довгих місяці боролася з тифусом.

— Хоч ця пантофелька тобі, любий, лишиться на спогад за мене...

Але лишилася й пантофелька, й Ганнуса, й волосся її кучеряве й досі цілує довго і ніжно Карель, що вже змінив гостроверного шака на пліскувату кепку.

Про минулі криваві літа нагадує тільки срібний годинник, де на шоді дахівки написано:

Героєві Червоної Армії тов. Карелеві від
Реввійскради кінної армії.

А в Ганнусі теж реліквія — маненький, як цяпечка, наганчик. Не розлучалася з ним майже ніколи.

Карель — латвієць. В його синяво-сірих очах відбилосся туманне небо далекої батьківщини, а з м'якої вимови завжди жартує полтавка Ганнуса.

Ось і тепер на околиці міста:

— Пий тепе лиха котина! — скрикує раптом Карель, по-темному заїхавши ногою в баюру.

Ганнуса аж заходиться зо сміху:

— Це щоб коти калюжу випили, чи тебе лиха година побила, що ти такий недобачливий. Іди-бо сюди на горбок, — і кізкою пострибала ген-ген, — дожени, ведмежа непотрапо!

— Хай тепе фітер тоханя, — обтрушувався десь у темноті Карель, намагаючи коло тину суху стежку.

Раптом з-за тину:

— Стій! Руки вгору!

Проти очей довгий „стаєр“. Злодійська рука за барки. Лапає по кишнях.

— Порожній, як міська каса! А баба хитролоба — втекла. Ану, на чвал далі!

... Розгублений догнав „хитролобу“. Взяла на глум:

— От тобі й герой кінармії. Добре, що штани подарували...

— Топре, топре! — перекинув уже сердито Карель, — фсе пота руфали. Фсе є...

— А годинник? — притьмом згадала.

— Ой — полапав у кишнях, — патлюка!

Рішуче повернувся і намірився іти назад.

— Карельчику, любий, не треба! Він тебе вб'є. На хоч мого револьвера. І я з тобою, і я...

Повисла на руці, не пускала.

Карель невмолимий. Це дарунок реввійскради. Це здобуто його кров'ю. Цей годинник не може бути в руках злодюжки. Ганьба йому, Карелеві, як не візьме назад.

— Ради нашого кохання! Ради всього найдорожчого!

Думка працювала гостро, прозорливо. Тисячі пригод оминули, з решгою трохи пощастювати — і ось тут, на пустельній околиці міста, за якусь дурницю втратити милого. Чимсь треба відтрутити небезпечну винайти спосіб...

— Карельчику, отже там далі поле. Він має вертати сюди. Зробимо й ми йому засідку, як ото він тобі. Так певніше.

Вблагала. Зглянувся.

Принишки за придорожнім кушем. Тільки Ганнуса теплою рукою ніжно гладить пошерхлу руку Карелеві, — а в ній чорніє маленька наган.

У порожній тиші хлюпасті кроки. Муркоче під ніс зухвало й весело

Я в тюрязі не бував,
Чум - чура чура - ра!
Від міліції втівав —
Ку - ку!

Раптом з - за куша: — Стой! Руки вгору!

Під самісінькі очі наган. Міцною рукою за барки. Дві маленьких — по кишенях.

— Фтікай тепер насат, а то — кулю! Ну?

... „Стаєр“ у Кареля. Вдивляється, злісно кидає в калюжу. Заявляє Ганнусі переконано:

— Я — турний. То якась іршава рурка. — І додав вибачливо: але темно, так темно пуло...

Злодій десь далеко плюскотів по калюжах, голосно лаючись, а Ганнуса на всі груди реготалася з винуватого вигляду свого північного ведмедя.

— На тобі, герою, твого годинника, та бахни хоч раз із нагана, щоб той не подумав, ніби й ми руркою воювали.

— Сама перестрашилася, а тепер на клум переш...

— Перу, перу на клум, на клумочок, щоб краще бачили очі.

... Перекидаючись жартами, пригадуючи кожную мить зі своєї пригоди, дісталася подружжя до - дому.

— Іди помийся, злодію шляховий, а я тим часом вечеряти наготую. Чого - ж ти стовбичиш?

Риб'ячими, безтямними очима дивився Карель на стінку біля ліжка. Рука нервово шоргала в кишені, щось покvapливо намагаючи.

Ганнуса й собі глянула мовчки на стінку, де з чорненької пантофельки визирала опукла дахівка Карелевого годинника.

Він зарідко брав його з собою.

С. Пилипенко

ПРАВДА

(Малюнок з натури)

Актив релігійної громади села Водяного в догадках губився. І не так би воно страшно було, коли - б місцеві штундисти, дивлячись на розгубленість віруючих, не тикали пальцями: „хвальбоний ваш отець Данило живістом зробився!“

— Ну, це ще брехня: живіст він — не живіст, а от що з правдивого шляху православія кудись хилиться, то це помітно. Візьміть хоч би яке - о: без дозволу батьків почав молодих вінчати; кохайтесь, каже,

живіть собі на здоров'ячко, на службу ходить несправно, а то ще свою попівську руку цілувати рішуче заборонив. Воно, звісно, й без руки, навіть це тепер пристойніше якось, так коли наші при звичаїлись до цього! А в тім хто зна—до чого воно дійде. Одно дуже боляче: церква у нас і-і-і, прости ти господи, от-от руйнується. Царські ворота на однім завісі риплять, а хрест бідолашний — одна. Громада гомоніла нащот ремонту, так куди! Каже: сюди-ж треба, а ми пролетарія—бог простить нам... підождемо трохи.

* * *

...Смиренною черницею стоїть на вигоні стара обідрана церковця, сидить на подружку—дзвіницю. Сьогодні свято. З претензією на святість бовкає щербатий дзвін і хвилі звуків шкереберть котяться через хати аж у широкий степ:

Бво-во-во-во-во...

За огорожею шамотіння. А біля сторожки мужики купую.

— Кажу,—рипить столітній на вигляд дід і тиче сусіді під самісінькі пальцем,—не инакше: автоковалістом став, побачите, слово кажу.

Барилкуватий, як добрий переріз, червоний дядько на здогад кида:
— А мо' в живісти думка?! Звичайно, вибирає яка гарнізація, щоб вільгота там...

— А ми,—пропонує задиркувата молодиця,—у праві требувать, щоб віра була. Запитаймо, куди він тягне: чи соб чи цабе, хай правду громаді!..

Столітній дід не витримав:

— А церква, церква!.. жаль один, ще й хрест набік... Ох, автовалістами він нас поробить.

Голоси один перед одного загомоніли:

— Не допустить!..

— Потребувать!..

— Штунди пальцями тичуть!..

— Добитись правди...

* * *

Тим часом сутула постать отця Данила показалася на вигоні. Ударивши його, сторож заграв в усі дзвони дрібушечки, і люди посушили в церкву.

О. Данило увійшов ув ограду. Вид у нього був якийсь заклопотаний, голова похилена, він ніби нікого не помічав.

— Батюшко!.. Отець Данило!..—кинулись мужики. О. Данило трошки постояв, винувато кліпаючи очима, але якось суворо, поглядаючи на них, так що вони не наважились навіть і під благословення підійти.

— Батюшко!.. Не вам кажучи... сумніва маємо... ви... Скажіть, до кого ви більше хилитесь... до живої... мертвої... чи мо' за автовалістів... Га?

І стояли вичікуючи, вирячивши очі.

Піп дивився кудись у даль і ніби не розуміючи мовив:

— Що ви хочете?.. Жива... мертва... Так, так... скажу, люде скажу...

Ішов далі розгублено. На паперті зняв капелюх, постояв, озирнувся, мов просив у когось поради, а по тому певним кроком простував у церкву.

— Еге-ж чудний якийсь... Чи не заслаб часом?—чулось позаду.

* * *

... В церкві було як і завжди під час служби: блимали тонеми свічки, на криласі тупчився хор, баби гупали наземні поклони перед великими образами святих.

О. Данило вийшов на амвон перед царськими воротами і, не цілує як завжди, образів, повернувся лицем до народу й чекав. Було помітно, що він схвилюваний, з обличчям зблідим, нервовими рухами. В церкві всі насторожились. Коли останній звук дзвонів завмер у повітрі, о. Данило почав:

— Улюблені брат... тя...

Голос його звучав непевно і на другому слові увірвався. В очі замерехтіло, затуманило в голові. Ноги ослабли і нервово тупчилися ніби втрачаючи під собою ґрунт. Щоб не впасти, піп ухопився руками за ограду. В церкві запанувала мертва тиша.

— Зараз скаже... зараз скаже... почулось шепотіння.

— Не инакше — за автоковалістів потягне...

О. Данило важко зітхнув і після короткої павзи почав, голосом вже міцнішим і упевненим:

— Браття!... 28 років... 28 років я з цього амвона, прикриваючись богом, що його ніколи не було, і церквою, видуманою ворогами трудящого люду, дурив ваші затуркані мужицькі голови... 28 років я грав комедію, прощав вам гріхи і накликав на неслухняних божу кару... Але... я... я... найбільший серед вас злочинець, найбільший грішник... Важко мені було в цьому признатись і стати перед вас із своїм каяттям... Та сьогодні ви допомогли мені самому себе перемогти. Я відкидаю всю цю оману (він обвів навколо рукою) і зрікаюся свого сану. Каюсь і прохаю, браття, простіть мене...

О. Данило низько вклонився всім, потім дріжачою рукою, мало не зірвавши з себе епатрахіль, кинув її на підлогу і швидко-швидко, мов хто гнався за ним, вибіг на очах скам'янілої юрби з церкви...

С. Добровольський

СИЛА ТРАДИЦІЙ

(З італійських оповідань)

Коли життя стане таке, що людина не знаходить шматка хліба на землі, яку угноєно кістками його предків, — не знаходить і через злидні їде, стиснувши серце, на південь Америки, за тридцять день дороги від батьківщини своєї, — коли життя таке, то чого-ж ви хочете від людини?

Хто-б він не був, — все рівно, він як дитина, віднята від грудей матери. Вино чужини гірке йому і не радує серця, а отруєє його журбою, робить слабким, мов губка, і, мов губка рідину, — це серце, відірване від грудей батьківщини, жадібно вбирає всяке зло, родить темні почуття.

У нас в Калабрії молодь перед тим, як поїхати за океан, жениться... можливо для того, щоби коханням до жінки ще дужче поглибити любов до батьківщини — адже жінка так само тягне до себе, як і батьківщина. Ніщо краще не захищає людини на чужині, як любов, що кличе його назад, на лоно землі своєї і на груди коханої.

Але ці одруження призначених долею на вигнання майже завжди стають причиною до жадливих драм, помсти й крові. І от, що трапилось не що давно в Сенеркії, комуні коло узгір'я Аппенін.

Цю історію, просту й жахливу, немов її узято з сторінок біблії, треба почати здавна, за п'ять років до наших днів, та до її кінця.

П'ять літ тому, в горах, в маленькому селі Сарачена, жила красуня Емілія Бракко. Чоловік її поїхав до Америки і вона жила в хаті свекра. Здорова, дуже робітниця, вона мала чудовий голос і веселу вдачу, — любила сміятися, пожартувати і трохи граючи своєю красою, викликала палкі бажання сільських хлопців та лісників із гір.

Граючи словами, вміла вона берегти свою честь заміжньої жінки, і сміх викликав багато солодких мрій, а ніхто не міг похвалитися своєю перемогою над нею.

Але ви знаєте, що на світі більш за все зазидують Диявол та баба: коло Емілії була свекруха, а Диявол завше там, де можна вчинити лихо...

— Ти надто весела без чоловіка, моя люба, — казала баба, — я мабуть напишу йому про це. Гляди, — я стежу за кожним кроком твоїм, — твоя честь — наша честь...

Спочатку Емілія спокійно переконувала свекруху, що вона любить її сина, їй нема чого закинути. А та що-разу частіше й частіше ображала її підозріннями і почала базікати всюди, що її невістка не має сорому.

Зачувши це Емілія злякалася і благала цю відьму, щоби не губила її своїми брехнями, заприсягалася, що ні в чому неповинна перед чоловіком, навіть у думках не має спокуси зрадити його, баба ж не вірила їй.

— Знаю я, — казала та, — адже я теж була молода, знаю ціну цим словам. Ні, я вже написала синові, щоби він повертався мерщій помститися за свою честь.

— Ти написала? — тихо запитала Емілія

— Так.

— Добре!

Наші чоловіки ревниві, як араби, — Емілія розуміла, чим загрожує їй поворот чоловіка.

Другого дня свекруха пішла в ліс назбирати хмизу, а Емілія — за нею, сховавши під спідницю сокиру. Красуня сама прийшла до карабінерів¹⁾ сказати, що вбила свекруху.

— Краще бути убивцею, а ніж мати славу розпутної, коли чесна, — сказала вона.

Суд над нею був її тріумфом: майже все населення Сенеркії пішло свідчити за неї і багато з слізьми казало суддям:

— Вона неповинна, її погублено безвинно.

Лише один преподобний архієпископ Коцці був проти нещасної: він не хотів вірити в її чистоту, казав про необхідність підтримання в народі старовинних традицій, попереджував людей, щоби не вчинили помилки, казав все, що повинен був говорити, і можливо через нього Емілію засудили до чотирьох років в'язниці.

Так само, як і чоловік Емілії, її односельчанин Донато Гварначья жив за океаном, лишивши вдома молоду жінку.

І от три роки тому дістає Донато листа від матери. Пише мати, що його жінка, Тереза, зійшлася з його батьком, — її чоловіком, і живе з ним. Ви бачите, — знову баба й Диявол вкупі.

Гварначья — син узяв квитка на першого-ж пароплава в Неаполь та й немов з хмари впав, прибув додому.

¹⁾ Міліція в Італії. Прим. перекл.

Жінка й батько прикинулись здивованими, а він, суворий й невірливий чоловіча, перші часи тримав себе спокійно, бажаючи переконатися, оскільки вірний був донос, — він чув історію Емілії Бракко. Він ніжно приглубив жінку і де-який час вони обоє жили так, неначе знову переживали медовий місяць кохання, жагучу гульню молодости.

Мати хотіла напоїти його вуха отрутою, та він зупинив її:

— Досить! Я хочу на власні очі переконатися, чи вірні твої слова, не перешкоджай мені.

Він знав, що ображеному вірити не можна, хай це буде рідна мати.

Майже половина літа минуло тихо й мирно, можливо, все життя такій сплило-б, але, під час коротких відлучок сина з дому його батько знову почав залиятися до невістки. Вона пручалася розпутньому дідові і це його розізлило, — надто раптово припинилася насолода молодим тілом, і от він вирішив помститися.

— Ти пропадеш — погрозив він їй.

— Ти також, — відповіла вона.

У нас говорять мало.

Через день батько сказав синові:

— А чи знаєш ти, що твоя жінка тебе зраджувала?

Той, блідий, глядячи просто йому в вічі, запитав:

— У тебе єсть докази?

— Так. Ті, хто зазнав її ласки, казали мені, що у неї внизу живота велика родимка, — отже це так?

— Добре! — сказав Донато. Як ви, мій батько, кажете мені, що вона винна, — вона вмере.

Батько безсоромно хитнув головою:

— Еге-ж. Розпутніх жінок треба вбивати.

— І чоловіків, — промовив Донато, йдучи.

Він пішов до жінки, поклав свої тяжкі руки їй на плечі...

— Слухай, я знаю — ти зраджувала мене. За ради кохання, що було між нами до й після зради, скажи — з ким?

— Ага! — крикнула вона. — Ти міг узнати це тільки від твого батька... тільки він один...

— Він? — запитав селянин.

— Він узяв мене насильно, погрозами, але хай буде сказано правду до кінця...

Вона задихнулася.

— Кажи!

— Ах, так, так, так — прошепотіла жінка у відчаї, — ми жили, я і він, як чоловік із жінкою, разів трицять, сорок...

Донато метнувся до хати, вхопив рушницю і побіг у поле, куди пішов батько. Там він йому сказав усе, що може сказати чоловік чоловікові в такий момент, і двома пострілами покінчив із ним, а потім плюнувши на трупа і розбив прикладом його череп. Казали, що він довго глузував з мертвого, — будім-то скочив йому на спину і танцював танок помсти...

Потім він підійшов до жінки й сказав їй, заряжаючи рушницю:

— Відійди на чотирі кроки і читай молитву...

Вона заплакала, молячи його не губити життя.

— Ні, — сказав він, — я чиню так, як цього вимагає справедливість, як ти мусіла зо мною зробити, коли-б я винуватий був.

Він застрелив її, немов пташку, а потім пішов передати себе до рук влади, і коли він проходив улицею, народ розступився перед ним і багато з людей казали:

— Ти зробив, як чесний чоловік, Донато!

На суді він захищав себе з похмурою енергією, з грубою красномовністю примітивної душі:

— Я беру жінку, щоб мати від неї та моєї любови дитину, в якій немає ми обоє, вона і я. Коли любиш — немає батька, немає матери, немає любов, хай живе вона вічно. А ті, хто паскудять її, жінки й чоловіки, хай будуть прокляті прокляттям безплідства, хворобами і жахливою з муками смертю...

Оборонці вимагали від присяжних, щоби вони визнали убивство злочинності та гніві, але присяжні виправдали Донато під бурю оплесків публіки. Донато повернувся в Сенеркію в ореолі героя, його вітали, його людину, що суворо дотримував старих народніх традицій кривавої честі за ображену честь.

Трохи згодом, після виправдання Донато, було звільнено з в'язниці його землячку Емілію Бракко. Тоді саме був час сумної зими, наближалось свято різдва. В ці дні у людей особливо сильне бажання бути серед своїх, під теплою стріхою рідної хати, а Емілія й Донато — бачили, бо їхня слава не була славою, що викликає повагу у людей: бачили — все-ж таки убивця, він може здивувати, але — і тільки; його можна виправдати, але — як полюбити? У обох руки в крові і розбито серця. Обоє пережили тяжку драму суду над ними — нікому в Сенеркії не здалося дивним, що ці люди, помічені долею, подружилися й вирішили одне одному прикрасити життя. Обоє були молоді, їм хотілося щастя.

— Що нам робити тут, серед сумних спогадів минулого? — казав Донато Емілії після перших поцілунків.

— Коли повернешся мій чоловік — він уб'є мене, бо-ж тепер я дійсно, зрадила його — казала Емілія.

Вони вирішили поїхати за океан, як тільки зберуть грошей на дорогу, і можливо, їм-би вдалося знайти на світі трохи щастя та тихий куток для себе, але знову знайшлися люди, що думали інакше.

— Ми можемо виправдати убивство з пристрасти, ми радо вітали шлюбними злочинство, що захищало честь, але хіба ці люди не йдуть проти тих традицій, за які вони проливали стільки крові?..

Ці жорстокі й чорні міркування, відгомін суворої давнини, що-разу думали й нарешті дійшли до вух матери Емілії — Серафіни Амато, жінки гордої, дужої, що, не дивлячись на свої п'ятьдесят літ, до нині ще свідчила про красу гірських жінок.

Спершу вона не повірила чуткам, вони її ображали.

— Це брехні, — сказала вона людям, — ви забули, що моя дочка перетерпіла за охорону своєї чести.

— Ні, не ми, а вона забула це, — відповідали люди.

Тоді Серафіна, що жила в другому селі, прийшла до дочки й сказала їй:

— Я не хочу, щоб про тебе говорили так, як почали оце казати. Те, що ти зробила колись — чесне діло, таким воно й повинно лишитися людям в науку.

Дочка заплакала, кажучи:

— Весь світ для людей, але для чого-ж тоді люди, коли не для самих себе.

— Спитай про це попа, коли ти така дурна, що не знаєш цього, — відповіла їй мати.

Потім пішла до Донато і його попередила з такою-ж енергією:

— Облиш мою дочку, а то лихо тобі буде.

— Слухай,— став упрохувати її Донато,— отже-ж я на покохав цю жінку, таку-ж нещасливу, як і сам. Дозволь мені поїти її під инше небо і все буде гаразд.

Він тільки підлив масла у вогонь цими словами.

— Ви хочете тікати?— з лютим відчаєм закричала Серафіна.— цього не буде!

Вони розійшлися, мов звірі, поглядаючи одне на одне вогненними очима непримиренних ворогів.

З цього дня Серафіна стала слідкувати за коханцями, неначе розв'язаний собака за дичиною, але це не перешкоджало їм бачитися потайно ночами, одже кохання хитре й ловке також, як звір.

Та одного разу Серафіні вдалося підслухати, як її дочка і Гварначья обмірковували план своєї утечі,— в цю лиху хвилину відважувалася вона на жахливу справу...

У неділю народ зібрався до церкви слухати мессу¹⁾. Спереду стояли жінки в яскравих святкових спідницях та хустках, позаду навколюшки чоловіки. Прийшли й коханці помолитися Мадонні про свою долю.

Серафіна Амато прийшла до церкви пізніше від усіх, одягнена також по святковому, в широкому, гаптованому кольоровою вовною переднику зверху спідниці, а під передником — сокира...

Поволі, з молитвою на устах підійшла вона до ікони архангела Михайла, патрона²⁾ Сенеркії, уклонилися навколюшки перед ним, приклалися до руки, і непомітно пролізла до спокусителя дочкиного, стояв навколюшки, двічі вдарила його по голові, вирубавши на римське п'ять чи літеру „v“, що означає вендетта, помста.

Гураган жаху охопив людей. З криком та галасом кинулися всі до дверей, багато попадало непритомні на кафлі підлоги, багато плакало мов діти, а Серафіна стояла з сокирою в руках над біднягою Донатою та дочкою, що впала без пам'яті.

Так простояла вона багато хвилин, а коли люди, зрозумівши все, схопили її, вона почала голосно молитися, здійнявши до неба очі, поведаючи радости.

— Святий Михайло,— дякую тобі! Це ти дав мені сили, щоб помститися за знеславлену честь жінки, моєї дочки.

Коли-ж дізналася вона, що Гварначья живий і його віднесли на стільці до аптеки, де перев'яжуть жахливі рани, вона затремтіла і з очима повними божевільного жаху, сказала:

— Ні, ні,— я вірю в бога, він умре, цей чоловік. Я-ж тяжко поранила, це почувала моя рука—і бог справедливий. Ця людина мусить умерти...

Невдовзі цю жінку будуть судити і звичайно, засудять тяжко, але чому навчить суд ту людину, що сама себе вважає правою чинити рани й удари? Залізо-ж не стає м'якше, коли його кують.

Суд людський каже людині:

— Ти не винний.

Людина відповідає — так чи ні—і все лишається таким, як і раніше було.

А зрештою, дорогі сіньори, треба сказати, що людина повинна рости й плодитися там, де живе, де його любить земля і жінка...

М. Горкий

(Переклав Мих. Марусик)

¹⁾ Служба в церкві, обідня Прим. перекл.

²⁾ Покровитель села.

Василь Сокіл

ЕСКІЗ

...Сьогодні ранок наче викуваний з криці.
— День буде ясношатий та дзвінкий!
А сонце розливається за обрій - вінця,
А сонце покотило нивами вінки!
Сьогодні ранок справді викуваний з криці.

...В долині промінь, як чабан, погнав
Ягницю — хмарочку, що тінню
Пропалахтіла вздовж полів...
(Степи прослались в далеч синю)...
...День буде ясний та дзвінкий!

Василь Сокіл

НА БІЧНІМ ШЛЯХУ

Настала т., зв. осінь,
Т. е. стало падати „пожовкле листя“ й т. д.
І скоро під кожною гілкою
По одному поетові —
Стоїть і бачить,
Як „конає“ природа й похорон її стежить.

І сам я якось намагався
Додержувати поетичний usus¹⁾
Розтужитись по свійськи
Й заголосити в ритмі.

Але згори безхмаре небо
І в мені сміхотливо душе
Висміяла мою тугу —
І мимо найбільшого бажання,
Не міг я відшукати
Конання в природі.

Навпаки я радію, як пада
Стобарвне листя —
Від червоного до глибоко - чорного, —
Вкриває поверхню;
А сонце на нього спадає
Й дотикає килим.

М. Чьурчін

З сербської переклав Ів. Кулик (Канада)

¹⁾ usus — прийом.**ЛИСТ ДО МАТЕРИ**

(З Есеніна)

Чи жива ти ще, моя рідненька?
Я живий, привіт тобі, привіт,
Хай в твоїй хатинонці бідненький
Сяє теплий і ласкавий світ.

Перечув я, що таїш тривогу
Та сумуєш тяжко об мені?
І частенько ходиш на дорогу
В старомоднім дранім шушуні
Все в який сутінок ти не глянеш,
Тобі привиди одні і ті ж:

Наче хтось мені, убійці п'яній,
Устроїв під серце фінський ніж.
Заспокійся, моя рідна нене,
То тобі вздрівається. Й тепер
Не такий п'яниця вже із мене,
Щоб не бачивши тебе, помер.

Я й тепер такий же ніжний, любий,
І я мрію тільки про одно —
Утікти геть від нудьги - загуби
В нашу хату, що на бік давно.
Я вернуся, як розкине гілки
По весняному наш білий сад,
Не буди мене вже світом тільки,
Нене, як то вісім літ назад.

Не буди того, що не вертати,
Та й не руш того, що не збулось,
Дуже рано втому і утрату
Мені, рідна, визнать довелось.

І. Ю - ч

КОСОВИЦЯ

Ранок росами частує,
Степ шумить, маніфестує,
І з усіх, усіх боків
Линуть лави колосків.

А ще - ж ранком та порані
Ходять нивоньки убрані,
Та й на зустріч косарів
Схід червоний зажеврів.

Гой - но хмари ранковії
Уникають, рожевють, —

Тож на славу косарям
Грає ранкова зоря.
Щой - но сіли на машину —
Злидні в дурні ми пошили:
Колоски вітають пів,
Бризка сонечко привіт.

Гей, на крилах радо грає,
Гуркотить із край - до краю
На мільйони гін - гінок
Понад горами купок.

М. Шпак

Присвячую Ів. Рожкові—Г.
Сільради, Ромни - Сибір.

ГОЛОВА СІЛЬРАДИ

Ніби сон, ніби сон, або казка,
Промайнула в очах наді мною;
Не куркульська — мозолів це ласка,
Що обрали мене головою.
Ніби вчора ходив за волами,
Колов мені руки бур'ян,
А сьогодні сижу за столом я
І виконую волю селян.

Скоро рік, як за їхнім контролем
Я працюю в сільраді в Ромні;
Папірці та обіжники полем
Розіслались мені на столі.
Я конспекта пишу—завтра щось
На повістці мій відчит стоїть;
Над столом усміхається Ленін
Поправляє помилки мої.

Карпо Карпенко

(Сибір. Омської губ., с. Юсківці)

ТЕМИ ДЛЯ СТУДІНИХ ВПР

1. Чому в оповіданнях, уміщених у цьому ч. „Плужанина“ немає описів природи? Коли вони взагалі потрібні? Де-б їх можна було в цих оповіданнях внести, не зашкоджуючи фабули?
2. Чому в опов. М. Горького нема опису дієвих осіб? Змалюйте ці особи по тих окремих рисах, що зазначені автором.
3. Чи добре уявляється не названа особа в опов. Горького — оповідач? Зробіть „рамку“ для цього оповідання, почавши приблизно так: „Бувши в Італії, я спіткав одного гірського селянина, що оповідав мені таке...“ і відповідно кінчіть.
4. Найдіть в опов. С. Пилипенка фальшовану розв'язку, затамування уваги читача. Нащо автор уживає попсованої вимови в свого героя?
5. Чи може справити опов. „Правда“ агітаційне вражіння? Чому? Умотивований вчинок його героя?
6. Перекладіть поезію С. Есеніна іншим розміром (приладом Сосюріної „Нальотчиці“, альм. Плуг № 1). Спробуйте покласти на інший розмір також інші поезії в цьому числі „Плужанина“, по можливості не змінюючи словесного матеріалу.
7. Користуючись рефератом Я. Хоменка перекажіть фабулу й сюжет кожного з оповідань.

Фот. Ан. Панова

Засідання ЦК Плуґа в 1924 р. (з архівів Плуґа)

Зліва: Ан. Гак, П. Вільховий, П. Усенко, Д. Бедзик (стоїть), Г. Епик, П. Панч, М. Лебідь, С. Пилипенко, Ів. Кириленко, Як. Ковальчук, М. Биковець.

ДІСКУСІЯ

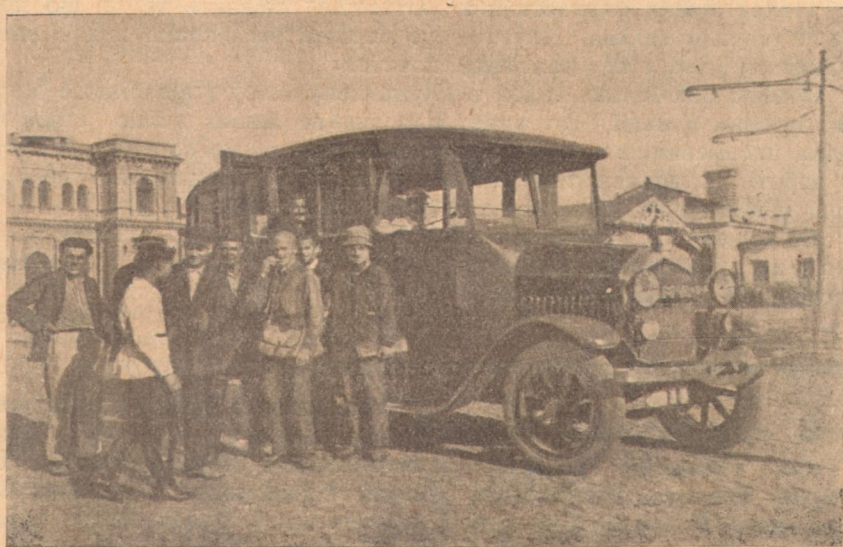
ЧИ НЕ ПОРА НА ВИДАВНИЦТВО „ПЛУГ“?

Видавництв у нас небагато, а попит на книжку, на добру книжку великий. Коли ж взяти на увагу, що ті видавництва, які існують, не всі „добрі“ книжки випускають, то й зрозуміло, що нашого читача книжковою продукцією не задоволено. Сюди ж слід додати те, що великі видавництва перевантажені роботою над виданням підручників, політичних, технічних, сільсько-господарської літератури та іншими науковими й популярними виданнями. З красеного письменства навіть класики не придбали собі ще належної уваги.

Видавничий план державних, кооперативних і приватних видавництв розподіляється між собою в головних рисах. Красне письменство скрізь у більшому або меншому загоні. Досить згадати, що навіть „Бібліотека Гетьмана“, що безперечно зробила чималу роботу і мала свого читача, що входила двома-трьома накладами, і вона заглухла останніми часами. А перекладна література, що так пишно розквітає в російських видавництвах, де вона в нас? Соромно згадати, що в нас немає ні одного повного збірника творів чужомовного перекладного автора. А новини літературного Заходу й досі пливають до нас через російське русло. Тут мимохіть виникає питання: не́вже українізація заключається тільки в вивченні граматики Синявського?..

Є ще багато й інших незацеплених видань, що чекають на свого робітника. От хоча-б письменницька технічна література. Стільки говориться про учобу, кваліфікацію — а з чого вчиться? Де наш „Опояз“, де наші марксіські хрестоматія з літератури й критики? Ми конста-

Фот. М. Биковця

Автобусом на літвиступ (з архівів Плуґа)

туємо масовий літературний рух серед робітничої й селянської маси. Другий рік виходить для неї журнал, а яку-ж ми їй книжку даємо в руки? Загула і Якубського та ще статейки розсіяні по різних журналах. Для серйозної учоби цього занадто замало.

Не зважаючи на те, що Росія й так багата видавництвами, російських письменників це не задовольнило. Вони організовують письменницьке видавництво, а його розквіт підтверджує його правдивість існування. В наших обставинах таке видавництво більш необхідне, ніж у Росії. „Слово“ є фактично видавництвом письменників у нас, але воно виходить; воно обслуговує неокласику й ведеться під її керівництвом. Тоді, чи не пора-б на видавництво революційних письменників?

З теперішніх літературних організацій України Плуг безперечно найсильніший організаційно і йому належало-б взяти ініціативу в заснуванні видавництва письменників. На початок—його можна-б організувати самому Плугу, з плужан, а згодом приєднати й інших співзвучних письменників.

Ідея свого власного видавництва дорога кожному письменникові і при умові невисокої суми пая більшість членів Плуга буде й членами видавництва. Крім цього можна ще встановити пай натурою, цеховими творами, що будуть прийняті видавництвом. Це притягне молодих письменників і облегчить оплату пай старшим. Крім пайових видавництво може знайти ще й інший шлях придбання оборотного капіталу.

Видавництво „Плуг“, як всеукраїнське видавництво письменників, може мати найкращими своїми агентами численні літгуртки Плуга, що розсіяні по всій Україні. Коли наш журнал, що є все таки вузько професійного характеру і як всякий журнал має найбільшу вагу тільки в певний період часу, і то зустрів підтримку периферії—тоді на багату більшу підтримку може сподіватись бібліотека, видавництво.

Складаючи план видавництва прийшлося-б перш усього звернути увагу на літературу з теорії поезії й прози, з марксістської критики то-що. Гасло учоби, кинуте літературній молоді, тільки тоді звучати не фальшиво в наших устах, коли ми дамо їй літературу, на якій учася-б ця молодь.

Поява різних фантастичних „літтеорій“ свідчить за те, що потреба в такій книжці велика. Плугові, що перший на Україні видає письменницький журнал, і тут належить початок.

Кидаю цих кілька гадок в плужанську масу і ще більше керівним органам в надії, що живе діло знайде живих діячів. Пора видавництва письменників наспіла і пора вже нашій спільці перейти від абстрактної роботи, розпливчастої учоби і застарілих, традиційних вечорів до більш конкретних, викликаних обставинами—форм праці.

Я бажав-би, щоб моя стаття на передодні з'їзду Плуга була спонукою до обговорення цього питання на з'їзді і привела до реалізації—видавництва письменників „Плуг“.

В. Атаманюк

2-й альманах Плуга

виходить з друку накладом ДВУ на початку квітня б. р. розм. на 10 арк. учасники: Кузмич, Шмигельський, Первомайський, Будяк, Качура, Масенко, Нечаївська, Дикий, Ведміцький, Сенченко, Забіла, Кириленко, Косарик, Кундзич, Капустянський, Панів, Ватрослав, Брасюк і ин. Придбати можна через редакцію „Плужанина“, надіславши вартість вперед, чи через наших уповн. Ціну буде оголошено в газетах.

ЛИСТ З ХУТОРА

(Так ніби про „теорію творчості“)

І хто воно отим письменникам стільки творів пише? Прямо аж живо. Ей бо!

Глянеш — подивишся — аж за голову вхопишся:

Стільки тих томів-томів, що й не перечитати всього написаного. І коли вони, оті письменники, встигають свої думки та в слова понанізувати, а з тих слів повісти та оповідання вимальовувати і дух їх отой... знає. А й гарно-ж бува де-хто пише.

Ну прямо тобі, напише — як словами розкаже. — Та що там словами! Фарбами... живими образами... так і малює... так і малює... Аж дух захоплює, коли читаєш, наприклад, Хвильового, або Вишню... й Головка гарно пише... Не читали? Е-е!... Що-ж це ви! Прочитайте, прочитайте. Та тож не письменники, а краса наша... Ви тільки вслухайтесь в їхню мову, вдумайтесь в думки, що вони висловлюють, придивіться до тих образів, що їх вони художньо вимальовують на протязі якихось 2-х сторінок, і пригадайте собі, чи ви могли б дати за такий короткий час і на такому невеликому місці та ще й з такими звичайнісінькими собі словами такі надзвичайно величні, артистично-художні картини.

Ви гадаєте, що ні?

А от я кажу — що могли-б... Ей право! Треба тільки вміти записувати...

Писаря значить доброго мати...

І вже...

Усі найбільші письменники мали добрих писарів і, уявіть собі, твори цих письменників найбільш картинні, найбільш захоплюючі, а головне — найбільше понаписували оті саме письменники, що писарів добрих мали.

Грамотних, звичайно, писарів.

Наведу вам приклад.

Та й навіщо далеко ходить... я теж... Грішним ділом письменник... Д. Плуга належу... (Між нами: за плугом хожу усе своє життя). Словом, усе як слід: написав, здається кучу віршів...

А які бувають вірші... друзі мої милі, які бувають вірші!.. Не в мене, а в других поетів... Наприклад, Тичина, Сосюра, Поліщук... Ну, прямо тобі...

Але, про себе...

І я поет. Написав щось за дві інсценіровки, нігде, ніхто тих інсценіровок не ставив правда, та то дурниця. Важно, що я володію пером, як то кажуть. Умію до ладу слова до купи складати... Зі слов думки... Але от біда: нікому тих думок записувати...

Вам, мої товариші-плужане, відомий цей стан людини, оці переживання письменника. Оці, о, муки творчості.

Косиш приміром, ореш у полі, а чи то молотиш на току. І лізуть о тебе у голову найрізноманітніші думки і повстають у твоїй уяві отні найяскравіших образів і родяться в твоєму серцеві десятки сотень улових слів.

От-то би записати їх... От-от би переляати на папір ті пісні, оповідання й повісти, що повстали в твоїй уяві.

Поезія.

Та... отава не жде... спілий колос не чекає...

І... „Гей бики, чого ви стали“...

До чепіг прилипли руки... Чорна земля скибами пливе на полях. Сонце припікає, треба користатись годиною, кінчати...

Проза...

А втягнеш плуга під повітку, нагодуєш та напоїш товар. Попови сам. Умиєшся, витягнеш папір з початим оповіданням, а голова знову і повна всіляких думок, немов той лантух, що з його ніби не вислизає зерно... Так і хилиться, так і хилиться, ну чисто тобі, як зрізан качан капусти...

Ех! От тут би писаря!

Розказав би йому все лагідненько, що, як і до чого. Дивись, у нас пролетписьменність і збільшилася б на одне гарне оповідання і стала б на одного письменника більше на Радянській Україні...

От здивувався-б Яловий, протерши на ранок очі.

— Диви. Ще один письменник у Плужі знайшовся!

А їй не люблять ці „вільні“ нашого брата невільного... (ой не люблять!)

А їй напне їх колись бабуся історія за те, що, лягаючи спати, думають вони про те, що може статися хоча б таки їй за одну ніч.

Ох, і напне!

Вкриє... та їй покриє їх... мокрим рядном та їй вишарує їх квачем з під дьогтю не згірш памфлетистого Хвильового (а то ще їй краще якийсь новий... із отих-о самих...)

Почекайте-но!

— Дайте на писаря спромогтись.

Мені так здається, що коли б тільки людина привчила себе до систематичного щоденного писання — от як ото скажемо — що-дня коваль у кузні клепле... та ще як би та людина та заздалегідь гарненько поміркувала над тим, що саме вона, та людина, хоче писати, та щоб раз-у-раз усі ті вислови та думки, що їй приходять у голову в процесі обмірковування надуманого, чи задуманого писання — занотувала, а потім уже їй додержувалася б отого занотованого... Та ще коли б тільки та людина та вміла гарненько переписувати начисто своє писання...

Її право... Гарний письменник вийшов би з тієї людини (навіть і без писаря).

Ну така — окраса Плуга була, що куди там тобі який завгодно Укрсельмаштрест.

Зразу трактором наш би Плуг став та їй уже.

Звичайно, що я по собі сужу...

Може воно їй не так...

Хотілося би, щоб хто з „плужан“ відповів на ці мої думки та міркування, що до так званої теорії та практики літтворчости. Цікаво, яко воно ото у других письменників-хуторян?!

Дмитро з Хутора

Горкий - безумовно видатніший представник пролетарського мистецтва, який багато для нього зробив і ще більше може зробити... Горкий — авторитет в ділі пролетарського мистецтва, це безперечно... В ділі пролетарського мистецтва М. Горкий є величезний плюс, не зважаючи на його співчуття махізмові та одзовізму.

Ленін, т. XI. ч. II, стр. 13 — 22.

НАШ ПОБУТ

ІЗ ЗОШИТА

(Записки сільського плужанина)

I

Шеф вірші написав

Аж оце гець моїй музі! Попав в таке село... Куди не глянь — гори та повітки! Повітки та гори!..

Вечером забігли до мене: — Слухайте, товаришу, ходімте до сельбу, бо ми випускаємо газету, а ви як учитель... Взяв олівець, іду, Рідколегія в повному складі. Перевіряємо матеріал:

„Над нами вітер віє

Полоще прапори“...

— Хто цей матеріал подав? (питаю).

— А шеф! —

— Це він написав? —

— Ну да він. Він добрі вірші пише! —

Мовчки беру й закреслюю прізвище шефа і пишу „Володимир Осюра“.

— От тобі й на! Це ви нарочне? —

— Ні, це прізвище того письменника, що написав оцей вірш.

II

„Плужанин“

Розжився на примірник „Плужанина“, — якось аж полегшало. О, а Кириленко хоч-би посоромився:

„Я сьогодні поет і редактор“

Ну хто-ж себе хвалить? І все поре фордзоном курай? Уже так надоїли у віршах „Фордзони“ та „трактори“! Від них уже „тракторить“ тільки не на степу, а в ухах. Видно, у Харкові багато фордзонів, — я хотів хоч ув один вірш і собі втелющить, так ще й досі не бачив, а в нашому селі 14.000 населення.

III

Ех, та й годі!

Читаю хроніку ЦК Плуга: переведено в студійці. Оте ще мені ЦК! Два роки в Плужі і разу не одержав на свою адресу жодного листа. Або зашлють на Кавказ, або в друге село.

А перевести в студійці — так це: раз — раз! Немає друкованих творів. А самі попереджають: „Не скоро турбуйся, то, мовляв, чорти батька зна що... а путній чоловік підожде“. Та й трудно нашому братові.

От Семенко — про свого прекрасного носа та шпичку напише — друкують. А тут як-би написав:

„Хто мені прекрасному на спичці галушку подасть“.

— Засміяли-б!

Ех!

IV

Хіба наши не краді!

Мені подобається. Треба буде й собі зробити маненький зшиток навидумувати слів.

Півтемінь.
Білохмарь.
Синьоліс.
Світанить...

Які чудові образи — слова! Тут перед Вами малюється... „Ранок“ (Яновського).

Це наші так! Куди дальше пішли за буржуазних класиків!

Хіба в Пушкіна знайдете такий напівтемний вірш? В нас на 14 рядках людина збагачує мову на цілих 4 нових комбінації.

Або, ось я ще зустрічав:

Рань загравна...
Грюкораз.

Думаю, що таким засобом можна скоротити мову. От вам неохідно сказати „надіну постолі“, а ви кажете „опостолюся“. Виграє на чотири літери. А коли так через усю книжку — ого!

V

Бідний наш браток!

(„Глобус“ № 16, серпень, 1925 рік)

Листування редакції: Відповідь Михайлові Шулозі.

Мрії. Нафта — радянська,
Трактор — радянський,
А межі? — старі.
Так — швидче - ж - бо швидче.
Як гопак циганський.
Візьми і згори.

„Плюньте у вічі тому, хто вам казатиме, що це поезія“...

— От і шли їм! Це ж глум! Селянин за роботу не плюнув - б нікому в вічі! А то редакція.

В тому - ж числі розміщено вірш Сидора Новини і „Секретар завкому“.

Ранком
Не сидіти дома.
Настав робітничий день.
Встає
І секретар завкому —
Теж на завод
Іде.

Краще розказав - би просто, без поезії: Ранком не всидиш дома, бо настав робітничий день. Встає і секретар завкому і теж на завод іде.

VI

„Не такий страшний чорт, як малюють“

Я вже між своїми. 18 чоловік літгуртка Плуга, 45 чоловік драмгуртка Плуга. Так заплужанили, що держись. От, що тільки вже мене виключили... А та чорт з ним! У нас свій Харків... А роботи!.. Ви подумайте, всі журнали в сельбуді були нерозрізані, а тепер уже кричати треба: переплетіть книжки, бо потріпали їх у-щент.

Та хібаж не весело за роботою?!

Медунгезський

ХРОНІКА

В ЦК ПЛУГА

Останні засідання ЦК були присвячені з'їзду до 3-го плужанського з'їзду, що відбувся 3 квітня. Були обговорені тези відомо доповіді т. Кириленка, для підготовки цифрових даних по докладу виділено Пилипенку, а Пилипенко повідомив ЦК, що П. Паламарчук має вийти з друку до дня з'їзду.

Для участі в святі відкриття пам'ятника Шевченкові в Полтаві виділено відомо т. Биковця, який виїздив до Полтави на день.

Останніми часами спостерігається великий наплив рукописів до ПЛУГА та в редакцію „ПЛУЖАНИНА“, переважно поезії і драми. ЦК всі драматичні твори передає до Репертуарного Комітету та Художньої Ради при Головоцвіху (коли п'єсу призначено для дітей). Характерною рисою поезії, що надсилаються, являється запозичення техніки поруч з старими зразками за Шевченком (і у нових уже поетів: Усенка, Діка, особливо багато поезій за Сосюрою „Піснотворною“). В той же час прозовий матеріал дуже убогий і переважно типу сількорівських дописів та нарисів.

ЦК в міру можливості роздає окремим членам ЦК і ПЛУГА надіслані твори для рецензування, але поскільки всі товариші перебиті своєю працею — доводиться критикувати надто короткою і лаконічною, що мало задовольняє авторів. Питання про оплату яких рецензій не можна розв'язати позитивно, поскільки ЦК немає відповідних коштів на це.

◆ Не що давно відбулися збори письменників м. Харкова для виборів місцькому письменників. В новий місцьком увійшли від ПЛУГА тов. Панів, від інших літгруповань тт. Фельдман, Радугін, Любченко, Дніпровський. В ревкомісію тт. Шмигельський, Гак, В. Поліщук і канд. Биковець. Поскільки В. Поліщук подав заяву про свій вихід із складу ревкомісії (мотивуючи це невірною системою скликання зборів письменників) — в склад ревкомісії введено М. Биковця (таким чином вся ревкомісія з плужан).

◆ На зборах літстудії ЦК було зачитано книжку Як. Савченка „Азіатський апокаліпсис“ і детально обговорено.

◆ ЦК констатує, що далеко не всі члени ПЛУГА надіслали і внесли членські внески за минулі роки та на р. 1926. Поскільки ці суми

поступають у видавничий фонд — непоступлення їх тяжко відбивається на фінансі „ПЛУЖАНИНА“.

Куди слати драматичні твори?

Багато тов. з місць запитують ПЛУГ та редакцію куди їм слати свої спроби драматичні. Драмстудія ПЛУГА нині перейшла на інші форми роботи, звернувши основну увагу на підвищення кваліфікації своїх членів. Проглядати і рецензувати драматичні місцевих товаришів не входить в завдання драмстудії і не провадиться нею.

ЦК радить товаришам загалом п'єси писати надзвичайно обережно, продуманно і посылати до друку лише те, що було зачитано кілька разів на зборах своїх місцевих драмстудій, гуртків, можливо виставлялося, перероблялося. Зараз з виданням журналу „Сільський Театр“ місцеві драматурги мають можливість значно підвищити свою кваліфікацію цілою низкою цікавих статтів в цьому журналі. Крім того редакція „Сільський Театр“ дає відповіді на всі запитання в цій же справі. П'єси для дітей найкраще посылати до Художньої Ради (Харк., вул. Артема 29. Упродовж), п'єси для дорослих — до ред. журн. „Сільський Театр“ — та до Вищого Репертуарного Комітету, при чому до останнього треба посылати в 2-х примірниках. (Харків, вул. Артема 29).

До відому нових передплатників

До редакції поступає багато заяв — замовлень на повний комплект журналу „ПЛУЖАНИН“ за минулий рік. Редакція повідомляє, що чч. 1, 2, 3 цілком розійшлися, невеличкий запас є чч. 4, 5, 6. Так само цілком розійшлося ч. 1/7, за р. 1926. Редакція встановила льготну ціну на книжки журналу минулого року (по 25 коп. з пересилкою).

До уваги передплатників і уповноважених

Про час виходу з друку кожного числа „ПЛУЖАНИНА“ редакція оповідає в газ. „Вісти“ та „Народний Учитель“. В разі недержання журналу через 10 днів з часу дати оголошення — просимо повідомляти про це редакцію і додавати по можливості справку від своєї пошти.

Редакція

ПО ФІЛІЯХ І ЛІТГУРТКАХ

Орловецький літгурток

В лютому відбулися організаційні збори літгуртка при Орловецькому Сельбуді. Після доповіді керівника т. Медушевського про спілку селянських письменників Плуг, збори ухвалили прийняти платформу Плуга і працювати в цьому напрямкові. Гурток складається переважно з комсомольців (80%) та членів КНС.

На найближчий час гурток ставить своїм завданням підвищення серед своїх членів письменницької кваліфікації шляхом почасті студіювання творів у жур. „Плужанин“, а також сприяти поширенню нової літератури серед населення. З початку буде використано матеріали, що вміщено в „Плужанині“ за весь час його існування.

Бюро гуртка

Бюро української секції літгрупи „Червоний Шквал“ (Севастополь).
Зліва: Шевченко, Переус, Яременко

Літгурток Плуга на ст. Мелітополь

Актив літгуртка складається з 6 осіб, що серйозно взялися за учобу.

З 15 грудня раз на тиждень відбуваються студійні засідання, на яких уже розібрали: Платформу й статут Плуга, постанови 2-го з'їзду Плуга, розібрали оповідання, що друковані в 1 і 2 ч. жур. „Плужанин“, поезію Павла Усенка порівнювали з поезією нашого студійця М. Шпака.

Крім студійної роботи літгурток бере активну участь у виданні стінгазети при клубі, де мається спеціальний літкуточок і збирає матеріали на літературний збірник, що його думаємо відбити на стеклографі в 3-х примір. За 2 місяці відбулося 2 прилюдні вечірки, на яких була зроблена інформація про літорганізація Плуг, Гарт та інші. Зачитали твори Елана, Усенка, Копиленка, Яковенка, Гака, а свої твори зачитували студійці Ясь. Шпак, Дмитренко, Санін. У обговоренні жваву участь брали й не члени гуртка, особливо жваво обговорювали нарис Яся „Лихо державне“, в якому автор змалював подію, що відбулася на ст. Мелітополь й була ще свіжа в пам'яті кожного.

М. Бугайко

Молодь життям буває

(с. Бровари на Київщині)

Неділя. Вечір. В сельбуді молоді — На збори літгуртка заходять — до молоді член літгуртка. Молодь ходить. Читаєм свої власні твори. З всі обговорюють. Жарко. Весело. А ка фейлетонів О. Вишні. Смішно. Ра тім хтось заводять річ про Хвильового липенка, про Плуг і Гарт. Спорились, нарешті наша взяла. Пилипенко Плуг прав. Після цієї розмови закуш шем з ч. 6 „Европа“ і „Просвіта“. Да агітка за „Плужанин“. Багато товари ціля передплатить. Потім співає хор скоро буде секцією літгуртка Плуга. Народною пісні слухають уважно.

Заява за заявою йде до нашого літгуртка.

Праці повно, весело.

Дмитро

Грбарівський літгурток Плуга

(Прилуччина)

Наш літгурток існує всього 7 міс. Зараз йому нараховується 10 дійсних членів студійців. По партійності розподіляються комсомольців — 9, незаможних — 1, безпартійних — 2. Роботу свою літгурток веде в сельбуді. Збори регулярно відбуваються 1 раз на місяць. На останньому засіданні літгурток поділився на сектори: художній, музичний і образотворчий, які й приступили до роботи.

Літгурток видає свій рукописний журнал „Червоний Хвиль“ та літсторінку в стінній газеті (до цього часу жур. вийшло 3 ч.).

Літвечірки бувають раз на місяць, де зачитуються твори переважно плужан та своїх членів: П. Сурми, Прокопенка та Чичка. Літгурток має актив, який складається з 5 товаришів.

В. Вітер

Турчинівський літгурток при агрошколі

(На Бердичівщині)

Скупчення в школі кількох сількорів спричинило до здійснення давньої думки про заснування при школі літгуртка. Справу розпочала ініціативна група сількорів - учнів. За 4 місяці гуртком пророблено значну роботу масового характеру, а рівно по - між своїми членами.

Праця літгуртка виявляється в трьох напрямках:

1) внутрішня праця по підвищенню літ освіти (літтеорія та літпрактика), 2) громадська праця по переведенню літвечірок в шкіль-

бах та на селах в хатах - читальнях, збудовано і допомога літгурткам, що діють в районі. Чергових зборів літгуртка відбулось — 8, прилюдних вечірок — 4, літгуртківських вечірок — 4. Встановлений день зборів, вечірок і т. ін. На зборах пророблено справу дискусії в матеріалах в „К і П“. Зачитано й обговорено художній й критичний матеріал в „Плужанин“, „Червоний Шлях“. Було й розіграно 10 творів плужан. Проробка йде шляхом до всебічного обговорення їх. Літгурт осередок творчої і дієвої енергії в плужанському середовищі — творчі літгуртні заходи й прояви. Літгурток перешкоджає до студіювання української післявоєнної літератури, видання літсторінки в місцевій стінгазеті, влаштування спеціальних вечірок для селянства, молоді, сількорів... Літгурт ставив мету ставити доповіді, розбирали літгуртні твори письменників (Тичина, Сосюра, Сенченко). Що раз лави гуртка поповнюються, так і якість. В місцевій газеті „Колос“ було розміщено невеличку статтю про Плуг, його завдання й ролі. Кепською справою в літгуртку з плужанською організацією. Кругом — а ні духу плужанського.

Г. Проць

Експериментальний літгурток Плуґа

(Поділля)

Ось приклад літгуртка, що зріс в самій селянстві, в глухому селі, далеко від культурних центрів. Організований був гурток в січні 1925 року. Зразу в йому стало 28 чол. Активна хата читальня і комсомолу ввійшов туди. Всі кинулись до роботи. Хлопці, дівчата з морщеними лобами „висловлювалися з приводу зачитаного“, определяючи форму, зміст та ідею твору. Перше число „Плуґа“ мабуть знали всі „на пам'ять“. Потім робота трохи занепадала, роз'їхались деякі члени гуртка. Гурток належав до Кам'янецької філії Плуґа, потім відновилась Вінницька філія, а тепер вона зліквідувалась і опинилась ні при кому. Жаліються плуженята: „Нічого нам нічого не каже, не радить нам“,

а в плуженята з зародком. Зараз приступили до реорганізації гуртка. Йде підготовча робота по випуску рукописного журналу та заведення постійної літсторінки в місцевій стінгазеті. Також беремося за розповсюдження „Плуґа“ нині, для чого після реорганізації виділимо уповноваженого.

Он. Сенченко

Одеська філія Плуґа. Стоять зліва: Запорожець, Сенченко Он. (уповн. редакції по розп. журн.), Бачинський. Середній ряд: Гурій, Гусак, Огневик. Нижній ряд: Педа і Калайда.

Літгурток Плуґа при Харків. ІНО

Літгурток при ІНО існує вже 3-й рік.

За цей час пророблено на зборах післяжовтневу українську літературу, а за останній рік (з осені 25 року) приступили до вивчення української та російської літератури ХХ століття. Весь матеріал розподілено по окремих темах і підтемах. Гурток уже закінчив: загальний огляд, 1905 рік в літературі, реакція (репресії, побутові ухили, містицизм та богошукання) і т. ін.

Крім того в літгуртку проведено декілька літсудів, вечір пам'яті Есеніна та видається „усний“ журнал. Робота проходить жваво й викликає зацікавлення.

С.

НА УКРАЇНІ

З'їзд сількорів ухвалив постійну літсторінку

ІІ-й Окр. з'їзд сількорів гуманської газети „Селянська Правда“, що відбувся в кінці грудня 1925 року, пройшов під знаком самого важливого відношення щодо дальнішого росту сількорів.

Самий склад з'їзду визначав його характер. З 126 делегатів членів КНС було 80, комсомольців — 21 та 10 жінок - сількорів.

За минулий рік сількорівський рух на Гуманщині значно виріс як кількісно, так і якісно. З 200 сількорів минулого року маємо тепер 500 селянських кореспондентів, що зв'язані зі своєю округовою газетою. З'їзд показав якісний зріст сількорів. Сількор освітлює всі пекучі потреби села, зачеплює питання загально-громадського характеру, ставить питання в порядку обговорення. Його матеріалами просякнута всі відділи газети, починаючи з першої сторінки і кінчаючи останньою.

Серед інших питань специфічно своїх сількорівських з'їзд значне зацікавлення виявив справам літератури, художньої творчості. Сількори вимагали від редакції та філії Плуга уважного керівництва літературними гуртками на селах, художнім вихованням і художністю сількорів, а також постановили, щоби у газеті регулярно — не менш 2 разів на місяць була літсторінка Плуга.

А. Розен

◆ **МАПП (Миколаївська асоціація пролетарських письменників)** утворила теоретичну секцію, що становить своїм завданням пророблювати й досліджувати літературні твори за соціологічним і формальним методами. На Пленум Всесоюзної асоціації пролет. письменників (в Москву) обрано було представником т. Городського. Літературні вечірки асоціації раніше влаштовувалися в Будинку Освіти, нині для тіснішого зв'язку з робітничими масами вирішено перенести вечірки в Клуб Райкома Метахістів. Лабораторні заняття МАПП'а провадяться в редакції газети „Красний Николаев“. МАПП на 52 своєму літвечорі зробила перевибори правління, в склад якого ввійшли: Городський, Ганс, Бундельман, Гудзь, Цейтлін та кандидатами: Стажило і Кирсанів. Як і всюди по літорганізаціях — помічається в МАПП'і криза зросту організації, молоді тісно працювати в старих організаційних формах. На далі ухвалено провадити планову роботу письменницьку, більше звертати уваги на діяльність української секції МАПП'у. Велика нагрузка іншою роботою саме українських членів МАПП'у не дає можливості їм як слід розгорнути роботу, тим більше, що з периферії поступають твори, запитання, прохання допомоги порадами, вказівками.

◆ Газ. „Красний Горняк“ (Криворіжжя) розпочала з половини лютого уміщати літературну сторінку два рази на місяць в суботніх числах. Так само відновляється і журнал-місячник — „Листок робіськоря і стінгазети“.

◆ **Кремінчудський український хор імені Лисенка** перебуває в гідких матеріальних умовах, хор не може мати постійного диригента, бо прибутків від концертів на це не вистачає. Хор успіш завоювати симпатії серед робітників і червоноармійців, хоча ще мало зв'язався з сількорами.

◆ **Катеринославське літоб'єднання „Молодая Кузница“** поволі знову відновила свою діяльність. Збори відбуваються в редакції газ. „Звезда“. Крайні сили гуртка вибули з Катеринославу, проте гурток вже має нові сили від станка. Гурток влаштовує публічні виступи в робітничих клубах. Збори кожної п'ятниці збирають досить численну аудиторію (30 — 40 душ).

◆ **Одеська літорганізація „Потоки Октябрю“** нараховує в своєму складі кілька тов., що вже стали відомі широким робітничим масам. Члени організації беруть участь в журн.

„Шквал“ та в газ. „Известия“. Діяльність організації має коло 150. Були зібрані твори, зараз готуються друку. Збори організації відбуваються акуратно кожного тижня.

◆ **Севастопільська літературна група „Воний шквал“** нині вже не існує. Замість того було скликано збори всіх бувалих літгурти та загалом початкуючих членів для обговорення причин розпаду і заходів до відновлення „Червоного Шкалу“. В свій час літгрупа розвинула значну діяльність, мала кілька секцій, серед них української, якій активну участь брав і член ЦК Іван Шевченко.

◆ **Лубенська газета „Червона Лубенщина“** почала літсторінку. Перша така від Лубен мала наступний зміст: опов. А. Первомайського „Ластівка“, смерть“, нарис П. Хуторського „Савицький“, епіз. П. Горбенка, М. Миронця, Ів. Гончаренка. Літсторінка не зв'язана ще з авторами по селах, не подає літжиття.

◆ **Криворізька газета „Красный Горняк“** випустила першу літсторінку від 13 лютого. Невелика передова про завдання літсторінки з закликом до робкорів і сількорів написана художником, цікаві спогади Бокінського „Про те, як я пас вівці у пана“. Літсторінка вийшла сухою.

◆ **28-го лютого в Прилуках було об'єднані збори плужан** з учасниками представників літгуртків Пирятинської Грабарівської.

Нарада обміркувала різні питання з метою організації літтуруху на Прилуччині й зокрема вістку денну 3-го з'їзду Плуга. Після з'їзду відбулася літвечірка з докладом про стан літдискусії.

◆ **Президія ВУДВК'у** затвердила постанову Наркомосвіти про нагороду званням „народного артиста — кобзаря республіки“ та призначення персональної пенсії відомому українському кобзареві І. І. Кочугурі-Горькому.

◆ **На засіданні Художньої Ради Союзу НКО 20-го лютого** було розглянуто і ухвалено статут досвідного театру для дітей. Цим статутом — театри для дітей єсть досвідна установка соціального виховання. Театром керує художня рада в складі: директора, секретаря, представника від методкому Наркомосвіти та педагогів — керівників дитячих драмгуртків.

При театрах утворюються дитячі театральні Бюро, що мають складатися з дітей — представників дит. гуртків. До функцій Бюро належить: видання стінної театральної газети, об'єднання з вистав, допомога в розпорядку під час вистав, розподіл квитків, афиш і т. д. Дитячі театри повинні як найтісніше зв'язатися з школами, дит. будинками і т. ін. Дитячі театри для дітей існують в Харкові (6 театрів) та в Києві. Є думка заснувати такі театри в Одесі та в Катеринославі.

В другому докладі на тому ж засіданні К. Сліпка „Про художній бік дит. стін-газет та журналів“ фіксувалися значні хиби в театральній діяльності.

газет з боку літер заголовків, ма-
до оповідань, підбора гармонійних
красоти змісту малюнків і т. подібне
визнав за необхідне звернути
увагу на цей бік дитячої творчості,
газети були засобом не тільки гро-
виховання, а й естетичного. На
докладчика в газеті повинні брати
участь вчителі, допомагаючи дітям
газету як найкращою з боку змісту
нього вигляду. Художня Рада ухва-
присвятити ще кілька докладів цій темі,
порушити питання про видання спе-
пешки „Порадника“ про дитячі стін-
журнали.

Для кращого вивчення глядача і обліку
з вистави „Березіль“ виробив
тип анкет, які роздаватимуться під час
публіці. На останньому засіданні пра-
„Березіля“ затверджено плана літніх
по Україні: Кремінчук, Черкаси,
За, Миколаїв, Херсон, Одеса.

З ці міста виїхав директор театру для
ання умов.

3-го лютого у Києві при Клубі ІНО
лася літературна вечірка присвячена
еті С. Есеніна. Програма вечора:

Вступне слово Б. Якубського, доклади про
творчість Есеніна: Е. Перліна, М. Гепенера,
С. Рейсера, П. Гетьманчука, Г. Левченка і ин.
Друга половина вечіра складалася з деклама-
ції й музики, присвячених Есеніну.

◆ 23-го лютого з ініціативи Київського
Плуга було скликано в Києві збори в їх
українських літорганізацій та окремих пись-
менників.

З докладом на зборах виступив Голова
ЦК Плуга С. Пилипенко на тему „Від літ-
дискусії до літ. творчості“.

◆ Російська письменниця Лідія Сейфу-
ліна зробила чергове турне „по окраинам“
СРСР, виступаючи переважно перед студент-
ством з зачитанням своїх творів. Разом з
Сейфуліною роз'їзжав В. Правдухін, що ви-
ступав з досить невдалою доповіддю на тему
„Про нові шляхи російської літератури“. На
Україні Сейфуліна зупинялася в Києві та
Харкові.

◆ Селяни села Старо-Петріведь на Ки-
ївщині, та Миронівки на Харківщині при пе-
ревиборах сільрад цього року обрали
Остапа Вишню за почесного чле-
на своїх сільрад.

ПО СРСР

◆ Протягом 1925 року Контрагентство
друку по шляхах залізниці розповсюдило
1.000.000 газет та коло 8.000.000 журналів.
З того залізничні кіоски продали книжок
ніж на 1.000.000 карб.

◆ Краснодарська філія ДВУ протягом 8 мі-
нин. року в межах Кубанської округи
розповсюдила 227.512 примірників книжок
українською мовою.

◆ Центральна Рада секції робітників
друку (Москва) звернулася з ходатунком до
ЦК (про зміну § 4 „Основ авторського
права“, з метою уточнити цей пункт, що до-
звляє безплатно передруковувати невеликі
розміром твори. На думку Ц. Ради під та-
ким визначенням треба розуміти не більш
1000 знаків для художньої прози (1/4 друк.
аркуша). Також має бути встановлена норма
для передрукування віршів.

◆ За ініціативою Місьцькому письменників
Центральна Рада секції робітників друку по-
рушила перед НКЮ справу про введення в
кримінальний кодекс нової статті, що карала б
за плагіат (крадіжку літ. творів).

◆ ВЦРПС опублікував в газеті „Труд“ від
13-го грудня 1925 року обіжника за ч. 410/023
про те, що виплата авторського гонорару за
златні вистави, концерти і т. ин. повинна
проводитись і в робітничих клубах, подібно
тому, як це робиться в театрах і в кіно. Автор-
ський гонорар мають право брати агенти
Московського та Ленінградського Товариства
Драматургів і композиторів, або ж особи, що
на це уповноважили автори (коли вони не
є члени Т-ва драматургів).

Другий пленум центральної ради секції робітників преси

В Москві відбувся Пленум Центральної
Ради Сек. Робпреси, що значну увагу при-
святить матеріальному і правовому стану пись-
менників.

Докладчик Т. Інгулов в своєму докладі
змалював тяжкий стан Радянського літе-
ратора. Яко загальне правило, літератор не
може віддати себе виключно літературній праці
він мусить працювати в якійсь установі, що-би
бути членом рфспілки, інакше його буде
зараховано до т. званої „вільної професії“, а
звідси повстає ціла низка різних податків,
утиків і т. п. Такі-ж відомості подав пред-
ставник Білорусі: там письменник, продавши
Держвидавництву рукопис, дістає за нього
лише 15%, решта-ж виплачується йому в
міру розповсюдження книжки. Представник
України повідомив, що ДВУ винно письмен-
никам коло 4.000 карбованців. Більшість Укра-
їнських письменників працює на заводах, ко-
оперативних крамницях та по різних устано-
вах, що не мають жодного відношення до
письменства.

Зазначалося, що становище письменників
Франції те-ж значно погіршало. В дискусіях
представник Місьцькома Московських пись-
менників указував, що за невеликий час до
Місьцькому надішло щось 60 заяв про захист
письменників від великої квартирної плати та
податків.

Т. Інгулов зазначав, що Центральна Рада
вжила заходів, але наслідки ще не реалізовані.
Подано відповідний ходатунки в Раднарком

та Держплан про прирівнення письменникам до стану робітників і службовців, пільги відносно окремої робочої кімнати і т. п. В резолюціях пленума зазначено цілу низку заходів, які скеровані на покращення стану письменника.

Пленум вважає, що цим мусить піклуватися в першу чергу Секція Робітників Преси. Треба втягти в Спілку всіх літераторів, добиватися підвищення оплати літературної праці письменників, поетів і критиків, поширення Соцстраху на літробітників і допомогти утворити літфонд. Слід спішно закінчити розроблення типового авторської умови, в якій передбачити відрахування з видавництва на профроботу. Письменники, що для них літпраця є основним єдиним джерелом заробітку повинні прийматися в Профспілку на загальних підставах. Там, де набирається багато письменників одиночок, слід утворювати окремі письменницькі Мисьцькоми.

Президіуму Центральної Ради і надалі домагатися покращення відносин між авторами і видавництвами (біготня за гонорарами, справами, чекання виплати і т. п. — все це займає у письменників надзвичайно багато часу). Пленум ухвалив змінити попередню норму для художньої літератури зменшивши цю норму до півдрукованого аркуша на місяць.

На думку Пленума з явлення „літхаути“ в якраз явище в наслідок низької оплати літпраці та відрив письменників від профспілки і інших громадських організацій. Ці ж причини часто ведуть до відродження ботемських настроїв, до зниження громадсько-політичної кваліфікації письменника. Пленум

визнав, що треба звернути особливу справу допомоги робітникам літературно-санітарною кампанією і спочинку. Так саме необхідно розвинути перед відп. органами про зміну „Основ авторського права“ в розуміння прав видавництва на безплатний друк, так званих „незначительних творів“. Доручено Центральній Раді інструкцію про терміни виходу видатку (аби уникнути зайвого і часто маринування творів письменників мають „протекції“).

◆ Мос. Фін. відділ звернувся в письменників з проханням дати списки письменників, що їх об'єднує мисль зівкою скільки кожний заробляє, бити розрахунок для ставки прибуткового податку.

Ленінградських письменників так датком видно добре прижато, оскільки приходили скаргитись до Ленінградської об'єднаної комісії в цій справі. Комісія не розв'язала й ходатуюнок літпраці переддала до Губ. Фін. відділу, який може зменшити прибутковий податок на літпрацю.

◆ Друга сесія ВДВК'у 12-го скликала ухвалила змінити статтю 137 Цивільного кодексу РСФРР в той спосіб, що умови не підлягають реєстрації у коли цю умову складено з видавництвами, професійними та партійними

Фот. М. Биковця

Група українських письменників в „часи мирного літературного життя“ (з арх. Плуґа). Зліва: Панч, Шевченко, Сосюра, Пилипенко, Тичина.

БІЛОРУСЬ

11-й книжці білоруського журналу „Полігон“ подано огляд літератури за минулий рік. Автор — М. Байков відмічає значні досягнення білоруської поезії, з поетів якої найбільше багато дали: Ц. Гартни, Я. Купала, М. Чарота, Колас; з авторів прозових творів М. Байков зазначає членів літературної групи „Маладняк“, що протягом року видали свій журнал, а крім того розпочали серію книжок „Кніжніца“, з якої вийшло січня 1926 року коло 20 випусків.

„Маладняківці“ зробили також спробу написати колективний роман „Бавченята“, який підлягав загальному присуду білоруської критики — „Замест роману, вийшла якась повість і няпрстойнае тарахчєньє. Школярскія і друкарскія фарби, якія пашлі на колективний твор“.

Нова постать в прозовій літературі Білорусі — Кузьма Чорны, що умістив в 3 і 11 книжках „Кніжніцы“ свої оповідання.

Яко стиліст — Чорны, на думку Байкова, переважає письменників Зарецького і Нью-

манського. По силі мистецької вмілости він наближається до Я. Купали.

Сюжети до своїх творів Чорны бере з сучасного білоруського життя і в кожному творі уміє відбити настрої свого народу.

Закінчується огляд побажанням — щоби білоруська проза швидше розвивалася і міцніла, це те завдання, що його лишив рік-небіжчик (1925) своєму наступникові (1926).

◆ При філіях білоруської літературної організації „Маладняк“ мають бути засновані секції мистецтва і живої газети. У Смоленському відчинено філію „Маладняка“.

◆ Державне Вид. Білорусі внесло в свій видавничий план видання художньої літератури, в тому числі на творчість „Маладняка“ — 25 др. аркушів. Теж видавництво готує серію збірок красного письменства для села. В першу чергу має бути видано твори Янки Купали, Цішкі Гартнага, М. Чарота, Якуба Коласа.

◆ Виходять з друку „Досветкі“ М. Гарецькага, збірка оповідань і поема М. Чарота — „Марына“.

Як що людина взялась коло серйозної великої роботи, як що цій роботі пошкодить відривання на дріб'язки, на газету, на публіцистику, — тоді було б глупством і злочинством завважати йому її відривати його. Я дуже добре розумію і почуюваю.

Лист т. Леніна до А. Луначарського про М. Горького 13/XI 1908 р.

1 — Уповнов. по розпов. журналу С. Кокот, 6 — керівник гуртка т. Мороз

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЛІТЕРАТУРНІ ПОРТИ

Олесь Донченко

(з нагоди видання першої збірки поезій
„Червона писанка“, ДВУ. Стор. 81. 1926.
Ціна 70 коп.).

Ні — таки вона уперто росте — ота „молода молодь“, вона росте сіра і невмита. Ось вона владно вже стукає в двері „парнасу“: — „Будь ласка — зніміть замки — ми йдемо“. — „Хто [ви і що] вам потрібно? Ми — Усенки,

Олесь Донченко

Сайки, Донченки — Плуг — плужани, взагалі „енки“ з своїми книжками, поемами і віршами до парнасу: — „Будь ласка, зніміть замки!“

Зніміть замки і чеп — дорогу. Йде з книжками, поемами і віршами молодь. Он прийшов молоденький Павло Усенко. Ось за ним прийшов і засвітив радісними очима Олесь Донченко. Він весь із сонця, золота, вогкий од чорноземної пари, трішки незграбний і щиро прекрасний — в сірій шинелі, в салдацькій шапці, непомітний і цікавий червоноармієць...

Він його бачили? Всі його бачили. Немає двох думок: без поетичної шевелюри, без таємничо-неосяжно-глибоких очей, без комірця і манжет — такий звичайний сірий хлопчик. Але ви його не знаєте. Будьте певні — ви його зовсім не знаєте — він бо далеко складніший, він бо справжній поет.

Він різноманітний, барвистий, як весняний промінь в золоті сонця. Він хлібороб-червоноармієць і барвистий поет.

Прошу:

„Орю — на втому не вважаю.
Гей, гей, бички! Гей, сірі, соб!
Своєму й синові бажаю,
Щоб був він вільний хлібороб.

Щиро. Але простенько. Плужанська поезія, то, пак, грінченківський „хлібороб“ в плужанській інтерпретації? Можливо. Дуже можливо — але він же сам мужик, хоч мужик і окремих з тавром справжнього таланту на

чолі. Він мужик і образи в нього мусять бути — хоч би такі:

Мельник я одвічний у мліні став
Вічні леза в серці, вічні, як
Серед водяного шумування —
Вічно рвусь туди я, де біжать

Мужик, хоч і з гріхом, а непосидючий досить експансивний. Ось він, як і сажові, про „писанку“ пише. Писанка, одмінна якесь, незвичайна, і не звернути уваги на неї не можна.

Ось вона:

— Яка червона — подивись:
Це ж наша кров у дні весняні,
Візьми, ковтни і подавись,
Проклятий пане!

Писанка вправною рукою змалювала напевне комусь поперек горлянки ставний.

Але мужик — не тільки „звір кровний“. Правда, цю істину давно відкрив, але варт поблукати з ним і на „світлі“ коли він милується з природи. Природа — це коли сонечко встає і підіймається й вище вгору... коли... Тільки трішки так. Ось як воно в нього виходить:

Вдосвіта встала пастушка —
Полум'ям перса горять,
Вдосвіта встала пастушка
Пасти рожевих ягнят.
Павою в полі і в лісі
Ходить прозора блакить —
В ранок майовий на стрісі
Хреститься лапкою кіт...

Всерйоз: це вже не чорт батька знає, а справжня глибока і розкішна поезія, це вже не „ленінізм-комунізм“ і не „очі-ночі“, а те, що захоплює вас і примушує прочитати від альфи до омеги.

Що ж, правду треба казати: надійшло остогидли нам у віршах переклади із цього розділу політ-економі і азбуки комунізму. Ці речі краще в оригіналі читати, омочити легені зіднені т. б. с. ... хто дасть нам таку насолоду? Ми в поезії одкидали росяних панорам і заблакитнених краєвидів. Нам бракує розуміння всеоживляючої і охоплюючої природи. Занурилися ми з головою в мітингуванні і не почули, як замість одвертості і щирості, душі наші заповонили риторика, фраза і поза... Донченко — одвертий. Він жагує сильний, а головне — щирий — скрізь і завжди. Він зі своєю поезією, не забувши революції, разом став лицем до природи. Він її знає — вивчив, простежав і тому вона у нього „червонолика“, „червонощока“.

То жовті, як віск, то червонопикі,
червонощокі
давно вже обтрушені груші й яблука,
саду вже блукання — мов кішка блука,
шепчуть (чи грають) осики високі...

Так сильно, повнокровно — давно вже у
писано. І при тому сміливо як: „блук-
блука“. Це не спостереження сторон-
юдини, а відчуття людини, що орга-
рослась і виросла з природи... Нема
ного тут. Щирий поет з природою, як
і з своїм сумом:

Чора вечером самотіно
Душа на вулицях була —
Будинків ряд одноманітний
Дивився впертістю вола.
Чекав один. Вечірня осінь
На плечі сіла, мов сова.
В пустому сквері голі й босі
Ходили в тінях дерева...

Ходили в тінях дерева... Знов персоні-
фікація, знов воли, сови — тільки в сквері!..
Вони туди, з дозволу сказати, попали?
Вони в сквері? — Ну ясно — попали вони ра-
зом з поетом, що зміняв рало на рушницю.
Або став червоноармійцем. З лісу попав
у сквер і туди за ним приплентались і його
дівчиночки воли. Хіба не щирість? Правда, він
їх ніби аж трішки зневажає, але це й
розуміло, коли згадаємо, що на кілька сто-
літь поет згадає про те, як „білим
духом вже сиплять жасміни, (ага—
скажіть!) шепіт смерку таємний за-
тих... І погалиблися синяво-сині
плеса затишні днів золотих“...
Вірш цей зветься „Комсомолка“. Власне —
це не панна Лі, якась? Так би гарно гар-
монувало! Лі, жасмін, шопот, робкое ды-
ханье і т. ін. У Коряка часто трапляється
чужде прислів'я: „і наша душа не з ло-
пушка, хоче того, що й людська“. — „Чому,
дозвольте. Фет у досконалих віршах може
писати про своїх коханок, підбираючи що-
найпоетичніші образи?! Правда, жасмін більш
пасаж до циганських романсів — Ну, а що,
коли останніх не знає і не чув Донченко, а
жасмін побачив і він йому сподобався? Одне
слово — в нашу літературу йде вже свіжа і пре-
красна поезія кохання і, головне, зовсім не
в тих тонах, що про них так полюбує писати
„авторитетна“ буржуазія. (Справка — щоб
не було непорозуміння: цитований вище вірш
називається „Комсомолкою“, бо справді річ там
іде про комсомолку Наташу, що ото: „вчора
в дубі сказав їй Олекса: не кохаю тебе
вже... прости“). Так. Кохання. Цього,
здається, не було кілька років тому. Тепер є.
Та вічна... але й тяжка, щоб на ній не
спіткатись. На початку спіткнувся на ній у
вище цитованій поезії і Донченко. Почав з
лірики, а перейшов на епос. Проте, до речі,
здається мені, що і взагалі ця тема поки що

не вдається нашим молодим поетам. Не на-
вчилися. (А може ще наше психічне ухо не
привичаїлось до неї).

Так от перед нами поет, селянин і червоно-
армієць, з давньою плужанською трагедією:
„село і місто“. Правда, цієї проблеми так
руба не поставлено у книжечці, як у свій час
ставив А. Панів, а про те ми її відчуваємо
і саме у змаганнях поета дати місто і його
панораму.

Повія непевними кроками
Виходить з денної нори,
Завод з димарями високими
Нічний виколісує крик.

Повії, димарі. Теза і антитеза. Врешті, ті
самі мотиви, що з них починають всі плу-
жани. Огляд зверху — що на око впало, або,
що з книжок вчитав. Ото ж не глибоко і
неоригінально і, головне, непереконуюче. Або
отак:

Галопом розбіглися вулиці
Увечері, в десять годин,
І щільно пушинками тулється
До місяця зляканий дим.

Пропустим повз увагу граматичну непра-
вильність („в десять — о десятій!) Не будемо
також звертати уваги й на те, що — о деся-
тій (чому не о дванадцятій) годині вулиці
галопом розбіглися — а спробуємо просто роз-
глянути комплекс поданих автором образів.

Галопом розбіглися вулиці —
сильний, нестриманий образ, кавалерійський,
коли можна так сказати, — раптом отаке ніжне
селянське: пушинки, місяць, тулиться (парубок
до дівчини). Два моменти: село і місто і, коли
хочите, село зіпсувало всю справу: викресан-
ний копитами образ повис у повітрі. Селян-
ські пушинки усунули можливість сильного
ефекта...

Але ж наша замітка розрослася Будемо
кінчати. Висновки: поет сильний, свіжий,
майже на грані до справжнього майстерства.
Але тільки майже. Помилки супроти мови:
(мій Іван, Простір, Табор, (клич. відмін),
Молотилка при краштіх слові — молотарка, в
десять годин, сок — сік і т. ін.), настирливі
повторення улюблених автором слів „злотний“,
„дзвінкий“ і т. ін. — надто б'ють у вічі. Ї
огріхи і просто супроти поезики. Але все ж
таки на заслугу авторові треба поставити
сміливість у створенні образів і епитетів:
горшки пузаті, червонопикі, червонощокі
яблука, жовтопузій серпень, „ходили в тінях
дерева“, дідуганом схилився туман, злетіло
совою на плечі шестистіх осінніх пісень“.

По-за цим слід сказати, що автор ввів в
наш поетичний словник нове повнозвучне
і красиве слово туркеза (бирюза). Слово,
що є в словниках, але, наскільки мені ві-
домо, не вживане в літературній мові.

Ів. Сенченко

НОВА ЯПОНСЬКА ПОЕ

Японія! Країна екзотики, країна Сходу — та, яка в певних економічних умовах швидко розвинулась і з феодальної країни стала могутньою імперіалістичною державою. Країна швидкого росту пролетаріату. І хто міг знати, що разом зі збільшенням кількості працівників, ця економічна кількість так швидко перетвориться в ідеологічну якість! І ми бачимо, що на першій сторінці японського часопису „Front“ друкується малюнок двох обличчя капіталістів, з рис яких постає розстріл робітників та розгул японської воєнщини. Правда, на малюнку можна помітити сильний вплив німецького художника Гросса.

І тут — же друкується вірш Янаса Маса-му — який в своїх творах починає малювати життя та настрої японського пролетаря. Вірш присвячено ватажкам німецького і японського пролетаріату. Наводимо його:

Замордовані за людство

Присвячено К. Лібкнехту, Розі Люксембург, а разом і Котону Шусці з його прихильниками, забитими в Японії в січні 1926 р.

Січень!
Ох! січень!
Хто народи кличе,
До великої громади.
Того в січні вбито.
Замордовано без ради.
Замордовано,
А вбивець...
І минулий січень,
І січні знову, знову...
Січень — з першим кроком,
Перший місяць року!
З народньою кров'ю
За майбутню громаду
Замордували... Зрада, зрада!
Замордували...
А вбивці...
Січень, січень!

Духою — концентрованістю думки, силою агітаційного впливу заповнені ці рядки. Поет не каже ані слова про вбивців, це певний підход до динаміки — і тому ми чуємо, що і японські й німецькі вбивці відиграли однакову роль.

Другий представник тої самої течії А. Токи в своїх піснях про обездолених і в поемах малоє стан пролетаря, який перестраждавши, нарешті приходить до думок про комунізм і набирається рішучості, щоб голосно промовити свої думки всьому світу.

Комунізм

(з циклу „Скарги на вулиці“)

В світі зараз
Все є — наше,
Власність не існує,
Один не в праві володіти!
О, так буде (нешкідливо)
Все — щоб кожному нарівно,
Як повітря,
Як промінь сонця!

Кожний уважний зір побачить, що професійний рух в Японії збільшується, потенціально міць пролетаріату, яку утворили профспілки (профспілки переслідують, але зараз об'єднано до 190 тисяч робітників). Ця міць уформовується в свідомість пролетаря, ніка класових прав. Однак зазначено, що страйки в Японії тільки в останні часи поширились, і стали постійним явищем, свідомістю, лячи бовддатнім своїм виглядом всіх, з жметься біля старих храмів та християнських комісіонерств. Факт б'є в очі: свідомість працюючих мас росте дуже швидко, відносячись досить складними шляхами в постійній творчості.

Другий новий революційний поет Гамме присвятив цілу поему „Приспустіть прапори“ тим класовим борцям, що демонстрували свій протест, коли парламент односторонньо затвердив закон, скерований проти соціалізму. Крайня ліва преса відгукнулася, друкувала уривки з цієї поеми, як це, наприклад, зробив великий літературний часопис „Sentoo Bunges“ („Войовничий Літератор“).

Енергійні вирази, звертання поета безпосередньо до мас („брати“, „товариші“), оригінальність та бадьорість рядків („прапор останнім на землю впаде“, „а надій (землю замружить) не теряйте до світанку“, „з ідеалами — ми сила“) — свідчить про бурний зріст молоді пролетарської літератури в Японії.

Пісня, поема — стає закликом до борні. Відмітимо, що — поет з зневагою падає тих, хто не готується до бою, стоїть осторожно, поет пресує своє призириство в динамічному рядкові:

„Збережіть догану трусам“.

Поет стає свідомим тактиком та ватажком класи.

Така нова робітничая Японія, чудова країна Сонця, не в мріях заекзотизованого консерватора, імперіаліста, мішанина встає перед нами, не в чудових фарбах японських теплих морів та величнього погляду сивоголового Фузі-Ями, а в вітрах, впливах, в нападах, в боротьбі пробуджених сил пролетарських мас, що йдуть крізь ураган, „крізь північну темряву“, йдуть до своєї класової перемоги¹⁾.

Володимир Кузьмич

* ¹⁾ Вірші взято з есперанського журналу „Sennacieca Revuo“ (Лейпциг). Переклад В. Кузьмича.

БІБЛІОГРАФІЯ

Кириленко В. Українська преса. (1816 — 1926). Д. У. Київ. Україн. Інст. Книгознавства. 1926. 80 стор. Ціна 50 коп.

Преса в історичному своєму розвитку — надзвичайно цікаве явище, і над детальним вивченням її треба зупинитися, бо простеження з історичної перспективи розвитку преси дає все одно, що простежити життя цілого народу з його суспільними групами; це значить простежити боротьбу цих груп поміж собою — пише автор в передмові до своєї надзвичайно цікавої книжки, що її ми радимо до читання наших читачів. За автором українська преса мала 6 періодів свого розвитку, починаючи з р. 1816 — дати появи першого журналу українською й російською мовами в Києві „Харьковский Демократ“ і до р. 1923, коли українське друковане слово в періодичних виданнях набуло широкого характеру і перейшло в найглухіші села Радянської України. Автор зумів свою книжку зробити цікавою й живою, використовуючи поруч з статистичними таблицями рідкі для наших часів дані про перші журнали, газети, оздоблюючи її відомості зниклими з цих старовинних видань. Книжка може бути гарним справочником для різних докладів, розвідок, статтів і лекцій з історії українського культурного життя, бо ж друковане слово, особливо газета і журнал мали в цій історії особливо велике значіння. Книжку треба прочитати не тільки журналістові, а й письменникові, що здебільшого в наших умовах єсть і поетом і дискусіонцем і публіцистом.

Мих. Биковець

Шенгели Г. А. Как писать статьи, стихи и рассказы. Видання газ. „Правда“. Москва. 1926. 80 стор. Ціна 70 коп.

Одна з популярних книжок для початку ючого письменника, робіськоря. Поділяється на 4 частини: загальна — про літературу, основи мовознавства, синтаксису та зміну слів. Слідуючу частину присвячено справі писання статтів для газет, фейлетонів, нарисів і ревізників. Два послідуючих розділи присвячено виключно художній літературі. Особливо добре розроблено питання поезії, принципи будови вірша, определієння різних стоп, метрів, прийомів. Виклад надзвичайно популярний і приступний. Слабша частина про прозові твори. Тут автор лише сказав про основне, мало давши практичних вказівок, правда, це в невеличкій книжці і неможливо. Автор підібрав легкі типові приклади, скористувавши для цього відомі загалу твори Чехова, Генрі то що.

Свою основну мету — допомогти початку ючому авторові розібратися в основних прийомах писання художніх творів — досягнуто як найкраще.

Хар. Невіра

Книжку призначено для червоноармійської книгозбірні і саме через це повстає сумнів що до витриманості її з певного куту зору.

Цілком можливо, що при складних ситуаціях, що мали місце під час горожанської війни, Альошу, що через свавільство привів до згуби цілий ескадрон людей, можна було виправдати — але для цього треба було дати глибшу мотивіровку даного вчинку. А цього автор і не дав. Через те виходить, що Альошу, який порушив закони військової дисципліни і привів до загибелі свою частину — виправдано і прощено лише ради його прекрасних очей і шхатярського походження. Це зроблено на тлі майже катастрофічного одступу, тоб-то, в той момент, коли дисципліну треба було особливо тримати. Знов повторюю — такий факт можливо міг мати місце під час горожанської війни, але це зовсім не значить, що питання це можна розв'язувати в такий спосіб саме тепер, коли дисципліна в лавах армії — все.

Ів. Сєвченко

Літературна сторінка газети „Молодий Більшовик“ (Київ).

Видає ще з 1924 року Київський Окрком Л. К. С. М. У. газету „Молодий Більшовик“. В газеті часто вміщалися пісні юнацькі і юнкорівські художні дописи. Таким чином надходив і літературний матеріал. Тому редакція завела літературну, якої вийшло вже 9 чисел. Трапляються часто гарні оповідання, нариси, поезії. Все це свідчить, що з лав сількомольських вийдуть письменники. Уже й зараз виділяються такі товариші, що стають членами літературних організацій.

Редагує літературку В. Шум (член Київ. Жовтень), який вміщає часто і свої поезії та дає поради нашим сількомольцям — поетам.

Д. Ч.

Свекла Олександра.—Над Дністром. Оповідання з молдавського життя. ДВУ. Стор. 43. Ціна 17 коп.

В книжці 9 коротеньких не то оповідань, не то малюнків. Щось таке середнє. Ще не-сміливою рукою може на швидко, а може неуважно, було намагання змалювати (й здебільшого діалогом) гірке життя молдавських незаможників і наймитів. Часто малюнок переходить на фотографію.

З першої й до останньої сторінки помітне наслідування В. Стефаникові. Оповідання „Поншойка“ (Пшеничка) зовсім таки скидається на Стефаніків „Сон“.

В деяких оповіданнях не можна розпізнати чи це з дореволюційного життя, чи після-революційного. Багато є вчинків не обгрунтованих ні психологічно, ні фактами.

Зовсім окремо стоїть двоє оповідань: „Серед снігів“ і „По той бік Дністра“.

Коротко й художньо. Дія обгрунтована й закінчена. Постаті зразу вирисовуються. З них Стефанік зникає й видно авторове обличчя, що пашиє революційним обуренням.

Мова проста, речення короткі, правильні. Читати легко. Для молдавського селянства ці оповідання цікаві будуть.

Т.

Нетерпляче не ждані книжки

„Культура і побут“ (№ 8) з приводу № 11—12 „Ч. Шл.“ писала („культура“): „окремі місця його дуже цікаві, наприклад, тут уміщено—нетерпляче жданий в літературних колах—гострий памфлет М. Хвильового „Ахтамбиль сучасності““.

По нашому, це не памфлет, а нова форма творчості—„Лайлет“ і, крім Хвильового й Поліщука ніким нетерпляче не жданий. Але не в тім: ось з'явилися книжки Д. Загула „Література чи літературщина?“ і Я. Савченка „Азіятський апокаліпсис“ М. Хвильового з неокласиками, з яких видно, що наука Плеханова не одним вільним академікам знайома. Чого ж про них не пишуть, що там є „окремі цікаві місця“? Мабуть, це в завдання „побуту“ не входить, так само, прикладом, як рецензії на книжки В. Коряка та всіх, хто не „академічним“ шляхом іде.

С. Пилипенко

Ах, какой ужасный критик

Це А. Потебня колись казав: критика у нас связано, по старому значению совершенно превратное, которое связывали с ним наши прадеды и бабушки, говоря, что такой-то большой критикан (в смысле осу- (ст. 99 із Лекц. по теор. словесн.).

Прабабину науку добре завчив О. Ченко омелюкобучнувши в № 1 Ченко плужан Голоту й Лісового за їхні поезії. Кажє: „поезія там і не ноче-навіщо той же Ч. Ш. їхні поезії деякі? А навіщо сам критикан такі-одно-революційні“ вірші „всім, всім“ писав, а тепер здав до друку? А навіщо (чи може хвальна редакція Ч. Ш.?)—ці збірки плужанські вибрала для лайці? А навіщо... ах, кавалери, каже. Менше про „голобельну політику“ закидати треба, коли самі люшнено молодь голомшите.

С. Пилипенко

Газета в школі, как учебное средство. Хрестоматійна збірка за редакцією Н. Данського. Москва. 1916, ціна 70 коп.

В збірці механічно підобрано 14 статей, що в свій час друкувалися по журналах. Деякі з них мало придатні до збірки, потреба в якій велика все-ж Шкода, що упорядник неуважно поставив до свого завдання. Дійсно, газета—одна з прекрасних засобів до педагогічної роботи. По відношенню до деяких шкільних дисциплін (суспільствознавство, географія, економіка тощо) — газета може стати навіть конкурентом книжці-підручнику, бо газета дає відомості на питання сьогодняшнього дня. Газета поставлена школа не може обійтись без такого прекрасного учбового приладдя, як газета.

Тож і слід було сподіватися від збірки методичних вказівок про використання газети в школі, порад нашому вчителству, у якій майже немає ще досвіду як раз по роботі з газетою. І цього автор як раз дає дуже мало. Поскільки все ж це перша книжка для педагога — ми радимо її дістати, тим більше ціна невисока.

М. Б.

До уваги драмгуртків і композиторів

Вищий Репертуарний та Вищий Музичний Комітети НКО оповідають всіх, хто посилає до них на прогляд рукописи п'єс, що такі треба посилати в 2-х примірниках, написаними розборливо, або на машинці.

ПЛУЖАНІКА

в числі 1-ому журналу „Нова Громада“ оповідання „Позика“—Івана Андрієнка, студійця Миргородської філії. Оповідання „Ревізія“ уміщене в ч. 1 того ж журналу. Тут же і поезія Івана—„Розстріл“ (1905).

Книгоспілка видала окремою книжкою оповідання Н. Забіли „За волю“—Радянська газета „Українські Щоденні“ умістила уривок з оповідання Ів. Сенченка „Як Оленка боролась за волю“.

Журнал „Селянка України“ видрукував вірші А. Гака „Гапка Гайдабуриха“ і вірш Г. Плискунівського „Вішаложи“, „Веселі рядки“ Антоші псевдонім члена Плуґа, показники новітньої літератури „Що читати“ М. Биковця.

Журнал „Всесвіт“ помістив допис О. Ясеню „Кам'янка“ (№ 1), поезію Н. Забіли „Південь півночі“ (№ 1).

Катеринославський літературно-науковий журнал „Зоря“ в січневому № 13 подав поезію Есеніна „Пісня про собаку“ (В. Атаманюка), поезії В. Мисика „Біля собору“, М. Дубовика „Ночі зімові“, некролог про Есеніна—М. Дубовика, рецензію на книжку поезії Осьмачки „Скитські вогні“ В. Чаплі.

Кремінчуцька газ. „Рад. Селянин“ почала виходити сторінки. В числі 38-ому маємо статтю Е. Щербаківського „Що таке Плуґ“, лозунг із промови Т. Зінов'єва про письменників, дві поезії студійців Плуґа, оповідання „На заробітки“—Мизюка та „Хто винен“—Лабні. В сторінці немає хроніки Кремінчука, відповіді авторам,—бачимо по інших сторінках.

Невеличку хроніку про роботу Зінов'євського гуртка Плуґа подає Ф. Божор в газеті „Червоний Шлях“ від 4/ІІ.

В газеті „Народний Вчитель“ було видруковано поезію Ф. Злидня присвячену роковинам смерті Леніна і статтю М. Биковця „Шкільні літературні гуртки“ (№ 5). В числі від 5/І видруковано фейлетона А. Шмигельського „Наш день“.

Сумська газета „Плуґ і Молот“ постійно друкує фейлетони Івана Підкови (псевдонім члена Плуґа) за загальною назвою „Терниця“.

Такі ж фейлетони поміщає майже в кожному числі Черкаська газета „Радянська Думка“ за псевдонімом—Юх. Гедзь.

Ленінське число американських „Українських Щоденних Вістей“ видрукувало поезію П. Лучанського „Засурмили всі заводи“.

Журнал „Радянський Селянин“ у перших 3-х книжках ц. р. помістив твори плужан: ч. 1: Байку М. Годованця „Щоби не

бути нам в огні“, новелу Ів. Ковтуна—„Батько“, вірша Г. Плискунівського—„За золотий врожай“, фейлетон віршований Антоші Ко. В ч. 3—Оповідання Ів. Андрієнка—„Повіяло новим“, байку М. Годованця—„Дбай про раній пар“, фейлетон Антоші Ко.

Журнал „Нова Книга“ ч. 9—10 має статті В. Чередниченко „Що дав останній рік шкільним бібліотекам“, рецензії М. Биковця, С. Божка, Як. Ковальчука, В. Чередниченко та рецензії на твори плужан: Алампієва, Качури, Ковтуна, Кожушного, Масенка, Сенченка, Худяка, Яковенка, Шевченка Ів.

Журнал „Цукровик“ ч. 2 умістив фейлетона прозою Антоші Ко.

Журнал „Селянка України“ в ч. 4 і 5 подав фейлетони Антоші Ко, показники літератури для селянок М. Биковця, поезію Гр. Плискунівського „Жінці“, статті Г. Одинця і Л. Якимчука.

Газета „Геть неписьменність“ в ч. 4 видрукувала побутовий малюнок Л. Якимчука „Навчилася з... припічка“, фейлетон Антоші Ко, вірш Гр. Плискунівського—„Жіноче свято“.

Журнал „Самоосвіта“ ч. 1 умістив статтю Л. Якимчука „Організація й гігієна розумової праці“ та показника до читання художн. творів М. Биковця.

Американський календар „Вперед“ на рік 1926 видрукував оповідання Вас. Яблуненка „Орендар“ і його ж поезію „Галичина“.

В Києві видало п'єсу М. Ізчана „Бунтари“ з літературно-біографічним нарисом написаним В. Атаманюком.

„Зоря“—Катеринославський журнал в лютевій книжці ч. 14 помістив поезії й прозу письменників галичан, членів секції Західної України Плуґа, оповідання Ів. Ткачука, критико-біографічний нарис Дм. Рудика та Вас. Атаманюка і спробу характеристики члена секції „ЗУ“ Якова Струханчука. В тому ж числі М. Горбань подав історичну розвідку „Як Дзюба з Малого Бобріка царю Ганну вилаяв“.

Журнал „Сільсько-Господарський Пролетар“ в ч. 3 і 4 видрукував оповідання Ів. Андрієнка „Кудлата постать“ і студійця Плуґа М. Лісового оповідання „Рано на зорі“.

Журнал „Нова Громада“ в ч. 3 умістила замітку про видане Книгоспілкою оповідання Н. Забіли „За волю“.

Дм. Бедзик уложив читанку-декламатор „Молодняк“, що її ЦК АКСМУ рекомендує для клубів молоді, сельбудів і хатчиталень. Книжка на 514 сторінок, коштує 3 карб. 20 коп.

З 214 окремих творів (статтів, поезій, оповідань) належить членам Плуґа 73 назви (коло 35%).

◆ Журнал „Життя й Революція“ в кн. 12 умістив поезії Дм. Загула, оповідання Ос. Демчука „Вишневі пелюстки“, розвідку Дм. Загула „Василь Блакитний“ та статтю С. Шупака до літдискусії „Псевдомарксизм Хвильового“. В критичному розділі дано рецензію на книжку поезій П. Усенка, досить прихильну, не дивлячись на те, що це писав М. Зеров.

Орган ЦК ЛКСМУ „Молодий Більшовик“ в чч. 1, 2 — 3 видрукував оповідання Л. Петровмайського „В 19 рік“, поезію Т. Масенка, Гр. Паискунівського, фейлетони Вухналя (псевдонім члена Пуга), статті Ів. Момота про поезію П. Усенка, Листи до Юнкорів, Світлову газету і др. замітки.

◆ В ч. 4 журналу „Всесвіт“ уміщено поезію Ол. Донченка „Червоноармієць“ та поезію Дикого Антона „Вчора“.

◆ В ч. 6 газ. „Радянська Волинь“ А. Хвильовий умістив невеличкого нарис з побуту кін „У наймах“.

◆ Ів. Шевченко написав „Марш ескадрона“ якого видруковано в газ. „Красный Маяк“ в ч. 27. Там же газета умістила Ак. Журавля про те, що на конкурс було надіслано одну від імени україн. „Червоного Шквалу“ і яка в дійсності значна переробка відомого маршу В. Мухоморова (замінено слова „юнаки“ — моряки загострених мечів — на наших кораблях).

Можливість помандрувати по Росії (по новій Росії) для революційного письменника це значить у сто раз міцніше вдарити потім Романів і Ко.

З Ленінових листів до М. Горького. Лист 27, 10/III 1913 р.

ПРОГЛЯДАЮЧИ ЖУРНАЛИ

◆ 1-а книжка Московського журналу „Новий Мир“ умістила ст. В. Полонського „Пам'яті Єсеніна, спогади В. Вересаєва про В. Г. Короленка і Н. Анненського, розбор мови В. Іл. Леніна (В. Давилова „Художественный образ в языке Ленина“). Цікава стаття Г. Левича „Поэт мужицкой стихии“ (про роман С. Клычкова „Чертухинский Балакирь“ і хибі в ідеології автора).

◆ „Печать и революция“ кн. 7 за 1925 р. подає цікаву статтю Асеева „Ключ сюжета“, в якій дано определения термінів: сюжет, фабула, їхні складні частини, дано приклад розбору кількох класичних творів. Там же маємо невелику розвідку В. Красильникова про С. Єсеніна і „См. Курачевського про хуліганську частушку сучасного села“.

◆ „Печать и революция“ в кн. 1-ій за 1926 рік подала надзвичайну цікаву статтю Г. Якубовського „О природе искусства“:

1) Ступінь залежності мистецтва від ідейних поглядів, 2) соціально-естетичні функції мистецтва і художніх форм. 3) Форма і зміст. 4) Фрейдизм і майбутнє мистецтва.

Заслужують уваги статті Войтоловського про В. Вересаєва, Євг. Максимова про М. Ситникова-Щедрина і огляд російської літератури за 1925 р. А. Лежньова.

◆ Вийшло два числа журналу „Октябрь“ — органа Всесоюзної Асоціації Пролетарських Письменників (Москва). В ч. 1 ціла низка дискусійних статтів А. Зоніна, Ю. Лебединського та критичні про творчість письменників Ляшко, С. Єсеніна і Н. Квача. Ч. 2 розглядає „Железний потік“ Серафимовича і творчість Г. Саннікова. В другій же книжці подано і досить широку хроніку літжиття провінціальних асоціацій пролетарських письменників. Серед художнього матеріалу звертає увагу великий твір Ів. Євдокимова „Магазин „Веський Шик“ — уривки з роману „Колокола“.

56194

ПОЧТОВА СКРИНЬКА

Відповіді редакції

П. Виговському (с. Н. Іржавець),
В. Звтушенкові (с. Забуяне), Олій-
нику (с. Штепівка), Ів. Святкові (Опі-
шівка), Д. Поліщукові (с. Турчинівка),
Личко (с. Коринці), Ол. Буймер
(Янськ), С. Плюйко (с. Вороніж),
В. Станевичу (с. Турчинівка), М. Не-
стеренку (Медведівка), П. Перцю (Ні-
сеньків), Д. Гайовому (Золотоноша), О. Зо-
вину (Зіновієвськ), Ів. Панасенкові
(Богодухів), Ів. Славути (с. Красно-
ярівка), Ів. Манзюку (Софіївка), Юр.
Пашківському (с. Росішки), Ів. Під-
горі (с. М. Буримка), Ів. Литвину (В. Со-
рочинці), В. Левченкові (с. Чернигівка),
А. Северину (Цукроварня Рибниця),
М. Богославському (Гуляй-Поле. —
Дописувачем зараховано). Ів. Бойко (Ром-
на) — надіслані твори в журналі не підуть.
П. Вербі (Онопрівка). Дописа пере-
сави Кремін. літгуртку для відповідних за-
казів.

Пр Колпаку (Н. Українка). Без гро-
шей книжок різних не висилаємо. Загалом в
цій справі звертайтеся до Держвидавчу чи
Книгоспілки. Тих книжок, що вказано в
ч. 1(7) нашого журналу здається в продажу
немає. бо це старі видання, пошукайте
по бібліотеках.

О. Хінічу (Прилуки). Ваші вірші з тех-
нічного боку нічого, але настрою не дають.
До „Плужанина“ не пішли.

Пр. Колпаку (Воронівка). Не приси-
лайте нам п'єс, бо все-ж рівно їх в журналі
не друкуємо, а цим лише загрузаєте нас.
Пієси Ваші дуже слабкі, Вам треба ще ба-
гато працювати.

М. Чайці (с. Шуровка). П'єсу передали
до журналу „Сільський театр“, пишть роз-
борливіше. Листи шліть з марками. Як всту-
пити до Плуга — див. ч. 3 „Плужанина“ за
1925 р., сторінка 48.

П. Юхименко (Кролевець). Всі Ваші
вірші остільки слабкі, що нема чого думати
про вміщення їх в нашому журналі. Ось що
Ви нам пишете (хай і другі читачі узнають):
„Як звільните волю прохання мого, якого
від Вас я бажаю — я тисячу вірш в Госіздат
напишу і Вас перед смертю згадаю...“ Цур
Вам пек — не вирайте, нас не лякайте і
Держвидав не руйнуйте. Краще батькові до-
поможіть, а вірші киньте писати.

Ол. Харсуну (с. Бориси). Ви так кін-
чаєте свого листа: „Це так пишу... думаю,
що не відрукуєте“. Але прямо є фізична по-
треба писати... Нічого не поробиш“. Радимо
Вам більш зацікавитися фізкультурою, тоді може
вдасться перемогти гідкі звички, про які Ви
пишете. Вчіться і читайте більше.

Еладову (Бердичів). „Невпинний сум“
спізнилося до Ленінського числа, а жаль, вірш
не поганий.

В. Лікотю (Михайлівка). Так написано
гідко, що нічого не розберемо. Пожальте і
наші очі. В числі 2-му (8-му) на сторінці 25
єсть для Вас обява Управління Політосвіти,
виконуйте її.

М. Солодкому (Херсон), Медушев-
ському (с. Орловець), Толю Хурто-
вині (Охтирка), Івасю Голю (Чернігів),
М. Чорнишову (с. Овсюки), Т. Зали-
вадному (Полтава), В. Кравченкові
(Манастиріще), Климу Поліщукові
(Харків), М. Заїці (Чапаївка) — надіслані
Вами твори до друку не ухвалено.

О-КУ-БА. Ви дуже гарно пишете, особ-
ливо автобіографічні твори. Так у Вас все
живенько виходить:

„Вродився,
Сповився
І пішов по світу блукать,
Широкого шляху шукать.
Пішов степами, густими борами
Узкими стежками, крутими ярами
Наткнувся. Глибоко — не прогляну.
Переступив. — У другу полетів,
Виліз з її, пішов навпростець
На другі краї...“

Сказали - 6 Вам: „Щасливої дороги“. Та
жаль... Як розповістесь — потрапляйте за-
мість яру — до школи.

М. Олійнику (Шепетівка). Ви пи-
шите: „Оцього вірша складено за 10 хвилин —
посилаю, аби Ви сказали, що в ньому є гар-
ного“. Кажемо: Нічого і радимо більш таких
„гонок“ не робити. Література — справа сер-
йозна, а Ви з неї хочете зробити фейлетон.

Лист до Спілки „Плуг“

Шановні товариші плужане!

Журнал „Плужанин“, де уміщено того жа-
лібного марша, що ми Вам замовили — одер-
жали і вже дитячий хор почав розучувати
його. Ми дуже дякуємо Вам за те, що задо-
вольнили наше прохання. Ми лічимо, що
„Жалібного марша“ складено гарно і цілком
приспосовано для похорон дітей села.

Наша дитяча кооперація виписала для ді-
тей школи журнал „Плужанин“, а наша культ-
комісія, що їй доручив Дитвиконком пере-
писуватись з спілкою письменників Плуг,
ліче, що цим ми краще з'яжемо нашу школу
з Плугом.

З Ленінським привітанням: Культ-
комісія Васильївської трудової школи (на
Павлоградщині).

Ціна 30 коп.

„СІЛЬСЬКИЙ ТЕАТР“

Журнал художньої роботи на селі Відділу Мистецтв Управління
Політосвіти Наркомосвіти УСРР

ВИХОДИТЬ РАЗ НА МІСЯЦЬ

Журнал містить: П'єси, інсценівки, пісні, ноти, фейлетони, методичні та практичні вказівки та великий довідковий розділ по всіх справах, що стосуються роботи драматичних, хорових та інших художніх гуртків сельбудів та хат-читалень.

Номер журналу коштує 30 коп.

Передплату приймається в головній конторі „РАДЯНСЬКЕ СЕЛО“ — м. Харків, Пушкінська вул., 24; м. Київ — філія В-ва, вул. Леніна, по селах у рай- та сельуповноважених В-ва РАДЯНСЬКЕ СЕЛО і по всіх філіях, пунктах та агентствах пошти України.

Адреса редакції: Харків, вул. Артема, 29, НКО. „Сільський Театр“.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! — ЖУРНАЛ — ЧИТАЙТЕ!

„ПЛУЖАНИН“

2-й РІК ВИДАННЯ

Популярний літературний орган
СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

Видає в Харкові Центральний Комітет „ПЛУГА“

За редакцією С. ПИЛИПЕНКА, Ів. СЕНЧЕНКА, Мих. БИКОВЦЯ

Журнал виходить щомісяця окремими книжками в 2—3 друк. арк. (32—48 стор.) з фотографіями письменників, літературних подій і т. п.

Кожному початкуючому письменникові, сількорві, навчителів мови, літератури, сельбуду, хат-читальні, школі трудовій, професійній, педтехнікуму, ІНО, клубу, літгурткові

журнал „ПЛУЖАНИН“ принесе допомогу, дасть нову, повну інформацію про літературно-мистецьке життя України, СРСР, закордону, навчить краще писати художні твори, розповість про Спілку Селянських Письменників „Плуг“

Програм журналу: організація літруху, теорія й літтехніка, художній розділ, літдискусія, наш побут, хроніка, критика й бібліографія, весела сторінка, поштова скринька.

ЖУРНАЛ РЕКОМЕНДОВАНО Наукпедкомом Упр. Соцвиху Н. К. О. для вчителів і учнів старших груп трудової школи та Сельметодкомом Упр. Політосвіти НКО для хат-читалень і сельбудів.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1926 РІК:

На 6 міс.—6 кн.	1 карб. 70 к.
„ 3 „ 3 „	90 „
„ 1 „ 1 „	30 „

За 1925-й рік в редакції лишилися	
чч. 4, 5, 6 по 25 коп.	75 к.
Окреме число (з перес.)	30 „

Журнал можна набувати в уповноважених редакції, по філіях спілки „Плуг“, по літгуртках, в редакціях газет, в книгарнях Державного Видавництва України.

Передплату надсилати поштовими переказами (невеликі суми можна дрібними поштовими марками).

Адреса: Харків, Пушкінська вул. Ч. 24, редакція журналу „Плужанин“